

VIENYBĖ

77 M. 21 N.

192 Highland Boulevard
Brooklyn 7, New York

1963 M. BIRŽELIO (JUNE) 7 D.

Telefonas:
APplegate 7-7257

KAINA 15 C.

Velionis Juozas Garšva, miręs š. m. gegužės 31 dieną Brooklyne.

Juozo Garšvos netekus...

Vyresniosios kartos veikėjas ir lietuviškų reikalų rėmėjas, bankininkas ir laidotuvių direktorius Juozas Garšva gegužės 31 d. atsispyrė su šiuo pasauliu. Vėžio ligos pakirstas, jisai Brooklyne pasimirė eidamas aštuoniasdešimtuosius amžiaus metus.

Birželio 4 d., po gedulingų pamaldų Angelių Karalienės par. bažnyčioje, jisai palaidotas šv. Jono kapinėse. Pietūs buvo Belecko "Winter Garden" restorane.

Vellionis paliko liūdinčius žmoną Kazimierą, sūnų Juozą ir dukterį Anitą su vyru ir anūkus Jeronimą, Kristiną, Joaną ir kt.

Garšva newyorkiečiams buvo pažįstamas nuo pat 1907 m., kada jisai atvyko iš Lietuvos. Kilimo jisai buvo iš Šilvėnų kaimo, Plokščių vals., Šakių apskr.

Pluokščiuose baigęs pradinę mokyklą, Amerikoje Garšva Brooklyne lankė vakarinę mokyklą ir laidotuvių direktoriaus kursus.

Tam tikrą laiką vertėsis stuvėjo amatu ir turėjęs kolonialinių prekių prekybą, nuo 1912 m. perėjo į laidojimo sritį, įsigydamas nuosavą laidojimo įstaigą 231-233 Bedford Avenue, Brooklyne, kur beveik iki savo mirties darbavosi, savo dukters ir žento ir sūnaus padedamas.

Šalia savo darbo laidojimo įstaigoje, Garšva darbavosi finansų srityje, nuo 1929 m. iki 1950 m. būdamas United Industrial Bank direktorium, o nuo 1950 m. to Banko viceprezidentu.

Jisai taip pat buvo nepriklausomoje Lietuvoje veikusio audinių fabriko "Drobės" stambus dalininkas, kurių tarpe buvo ir jo brolis, kadaise gyvenęs Brooklyne, bet paskui okupantų nužudytas.

Nuo 1924 iki 1940 metų Garšva yra buvęs laikraš-

čio Vienybės bendrovės direktorium.

Nuo pat savo atvykimo į Ameriką vellionis priklausė lietuviškom organizacijom, jų tarpe SLA nuo 1908 m. Pačiais pirmaisiais metais yra dalyvavęs vietos lietuvių meniniuose vienetuose, kaip pvz., Simano Daukanto dramatiškoj draugijoj.

Vėliau, perėjęs į savo specialybės darbą, pats tų draugijų veikloje nesireiškė, bet savo aukomis gausiai rėmė visus lietuvių

tautinius reikalus. Jų tarpe ir Vienybė yra patyrusi vellionio gerą širdį. Vienybėi Garšva talkindavo ir jos metinių koncertų metu, būdamas tradiciniu jos išdininku, o kai pasimirė leidėjas ir redaktorius Juozas Tysliava, Garšvos įstaiga jam suteikė ir paskutinį patarnavimą, pirma jo palaikus sudeginant, o paskui ir dar sykį perpilant Tysliavos pelenus į specialią urną kelionei į pastovią poilsio vietą Vilniaus Rasų kapinėse.

Nukelta į 12 psl.

MES

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Birželinių deportacijų minėjimas kasmet pakužda temą, kurią (kryžievių-senovės prūsų atžvilgiu) svarstė Tysliava savo poemoje "Tava Nouson" — keršto. Ją svarstė ir poetas Mickevičius "Konrade Valenrode." Ten jis lietuvių nuvedė įstoti į kryžievių ordiną, pasidaryti jo mistru, įvelti į nelemtą mūšį ir pražudyti. Tai buvo lietuvių kerštas plėšikams, apiplėšusiems ir sunaikinusiems senovės prūsus. Mickevičius, tačiau, mintyje turėjo ne kryžievius, bet to meto Lietuvą ir Lenkiją engusius caristinius rusus. Ordiną pavartojo norėdamas pralįsti pro rusų cenzorių. Ir pralindo. Kai rusai apsižiūrėjo ir norėjo poetą suimti, jis jau buvo prasišalinęs į užsienį.

Kadangi mūsų poetai (ir rašytojai) gilių patriotinių temų vengia, it kipšas švęsto vandens, mickevičinių idėjų birželio minėjimams neturime. Ne tik birželį, bet visais kitais mėnesiais trokštame Sovietiją sudrebinti ir išbarstyti. Tikime, kad tai mums atliks Amerika, kada nors išeidama atominiu karu prieš Maskvą. Bet atominis karas tai ne kryžievių riterių kardai ar žemaičių kuokai. Gali būti, puikiausias lietuvių kerštas bolševikui rusui būtų — prieš visus slopinimus, Lietuvą padaryti tokią gražią ir šviesią, kad nuo Europos amžinai atsiliektų didrusiai trokštų pasidaryti, kaip lietuviai, švarūs europiečiai. Juk De Gaulle tiki, kad rusai vieną gražią dieną turės Europos tautų šeimos nariais tapti, atsikratydami, kaip Vakarų Europa, nuo visokių kolonializmų ir imperializmų. Rodos, vienu metu ir prelatas Dambrauskas ir prof. Šalkauskis svajavo, kad Lietuva būtų Rytams-Vakarams ne slenksčiu, bet tiltu.

Klaipėdos prijungimo sukaktį mūsų spauda atsidėjusiai pamini kas sausį. Nors dienraštis

Nukelta į 4 psl.

Juozą Garšvą į amžinąjį poilsį palydint... Prie jo karsto šv. Jono kapinėse (Middle Village, L. I.) iš kairės — dukterė Anita Pauley, žmona Kazimiera, sūnus Juozas su žmona (buv. Daukantaite) ir anukė Joana Pauley. Dešinėje klebonas kun. J. Aleksionas. Walter Sinus nuotrauka

LIETUVIŠKAS KRYŽIUS J. STUKO SODYBOJE MATTITUCK, L. I. Gegužės 30 d. įvyko kryžiaus šventinimo iškilmės, kuriose dalyvavo virš šimto svečių. Kryžiaus projektas dail. Jono Subačiaus, tvorelę pastatyti talkino Ant. Malakas. Kryžius 18 pėdų, turi šv. Kazimiero, Rūpiniojėlio, šv. Pranciškaus ir šv. Marijos statulėles. Užrašas: "Pray for Oppressed Lithuania". Nuotraukoje - dešinėje - kun. dr. St. Valiušaitis, atlikęs šventinimo apeigas ir Jokūbas J. Stukas. Kairėje - "kūmai" - Juozas Cikanavičius ir Kazimiera Šventoraitienė. N. Kouras nuotr.

PHOENIX, ARIZONA

Įkurtas LB apylinkės skyrius

Atsiklausę Vakarų Apygardos Valdybos, ar galėtume įsteigti Liet. Bendruomenės skyrių ir gavę sutikimą, gegužės 5 d. "Encanto" Parke sušaukėm susirinkimą ir išrinkom valdybą, kuri pasiskirstė pareigomis: Emilija Josen-Jasinskienė - pirmininkė, A. Nakas - vice-pirmininkas, D. Vyšniauskienė - sekretorė, Vl. Green - išdinininkas, Edm. Bekas - valdybos narys ir Abromaitis - kandidatas. Revizijos komisija: Ona Jasen, agr. A. Rimavičius ir Stepas Peters-Petravičius.

Kultūros ir parengimų komisiją sudaro:

Dr. Pr. Padalis, V. Urbu-tienė ir J. Vyšniauskas. Korrespondentė: J. Rimavičienė.

Naujoji valdyba entuziastingai ėmėsi veikti. Nutarė minėti kruvinąjį birželį - birželio 10 dieną Executive House, Scottsdale Rd. Pradžiai 12 val. kviečiami visi lietuviai.

Buvo jaučiamas Phoenixe didelis trūkumas Lietuvių

Bendruomenės, kuri rūpin-tųsi Liet. kultūros išlaikymu ir jos puoselėjimu.

Senesnės kartos lietuviai yra čia gražiai įsikūrę ir apsirūpinę ateitimi, vaikai ir anūkal lanko mokyklas, o naujieji ateiviai visi dirba tai įstaigose, fabrikuose ar savo įmonėse.

Būtų gražu, kad tautiečiai, atvykę į Phoenixą, aplanky-tų savus ir nesigailėtų (kaip dažnai esti) permokėję už nakvynes ir prekes dėl nežinojimo, kur yra savi tautiečiai įmontininkai.

O tokių yra, Štai Algirdas ir Julija, 7109 E. McDowell Scottsdale, Arizona, Papago Plaza, "International Gift Shop", įsikūrę prieš 4 me-tus. Prekės: importas, suvenyrai, namų dekoravimo dalykai ir papuošalai (jewelry). Viskas labai priei-namomis kainomis, dėlto daugelis atvažiuoja iš toliau apsipirkti. E. Bekas yra stalybinių medžiagų "U. S. Gypson" firmos ats-tovas. Em. Josen, atstovė siuntiniams į Lietuvą ir kosmetikos prekyboje; A. ir

Janina Rimavičienė turi mo-telį "Barbora"; A. Budriūnai - turi motelį, V. Green stalybininkas ir kontraktori-us.

Visi yra draugiški ir tarp savęs gražiai sugyvena o, be to, ir gamta yra tam pa-lanki: saulėtos dienos nutei-čia gerai žmones ir nenorom verčia šypsotis.

Neseniai čia buvo apsi-lankę Kudirkai iš Toronto, Kanados ir atostogavo kun. Alb. Spurgis, Draugo admi-nistratorius iš Chicagos.

J. RIMAVIČIENĖ

LIETUVIAI ADVOKATAI

S. Bredis, Jr.

37 Sheridan Avenue
BROOKLYN 8, N. Y.
Telefonas: APplegate 7-7083

C. A. Voket

(Vokietaitis)
41-40 74th Street
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Telefonas: NEwton 9-6620

Birželio įvykių minėjimas

Birželio 15 dieną sukan-ka dvidešimt treji metai, kai dideli Kremliaus kariuomenės daliniai, ilgai buvę sutelkti Lietuvos pasienyje ir parengti žygiui, okupavo Lietuvą. Ji buvo Europoje pirmoji sovietinio imperializmo auka.

Užgrobusi Lietuvą ir su-naikinusi jos valstybines institucijas, Sovietų Sąjunga vykdė ir tebevykdo fizinį ir moralinį Lietuvos naikini-mą, griaudama ūkį, tautinę lietuvių kultūrą ir šimtus tūkstančių žmonių žiauriausiu būdu tremdama į toli-muosius Sibiro kraštus. Tokį pat naikinimo būdą so-vietai naudoja ir kalmyninė-se-Latvijoje ir Estijoje.

Šių ir bet kurių kitų kraštų pavergimas yra at-viros tarptautinės žai-zdos, kurios pūluos tol, kol pasaulis nesilms tinkamų būdų ir griežtų priemonių šioms dvidešimtojo am-žiaus gėdingoms žai-zdoms gydyti.

Mūsų -- laisvųjų lietuvių -- uždavinys šias Lietuvos žai-zdos kelti ir viešai pa-sauliui rodyti. Minėdami šias BAIŠIŲJŲ BIRŽELIŲ -- okupacijos ir didžiųjų trė-mimų -- sukaktis, savo su-sirinkimuose ir priimamo-se rezoliucijose REIKA-LAUKIME:

1. kad laisvųjų kraštų vy-riausybės reikalautų Jung-tinėse Tautose ir kituose tarptautiniuose forumuose Lietuvai laisvo apsisprėn-dimo teisių, kurias Jai II Pas, karo eigoje okupantas -- Sovietų Sąjunga -- atėmė;

2. Kad Jungtinių Tautų Specialioji Kolonializmo Komisija greičiau pradėtų svarstyti sovietinio kolonializmo panaikinimą Lietu-voje;

3. kad didžiosios pasau-lio valstybės greičiau im-tųsi žygių II Pas, karo pa-dariniams likviduoti ir tuo pačiu pagreitinti Lietuvos nepriklausomybės atstaty-mą;

4. kad demokratinų kraštų parlamentų nariai ragintų savo vyriausybes, kad jų atstovai tarptautinė-se konferencijose ir insti-tucijose ne tik primintų Lietuvos, Latvijos ir Esti-jos okupacijos faktus, bet ir reikalautų šiems kraštam

laisvės, kaip nuolatos rei-ka-laujama kitų žemynų tau-tom;

5. kad vakariečiai liauty-si tikėję, jog kultūrinių bei prekinų mainų su Sovietų Sąjunga pagalba evoliucijos keliu bus sudaromos sąly-gos sovietinei santvarkai pakeisti ir tuo pat keliu pa-vergtajai Lietuvai išsilais-vinti;

6. kad lietuvių išėivija, tragiškuosius BIRŽELIŲ įvykius minėdama, įsipa-reigotų dar energingiau ir ryžtingiau kovoti dėl Lietu-vos laisvės, kad be sąlygų atmestų Maskvos agentų, nors ir lietuviškai kalban-čių, siūlymus su jais bend-radarbiauti ir tuo pačiu už-kirstų kelią Lietuvos lais-vinimo frontą skaldyti.

Tegyvuoją LIETUVOS LAISVĖ IR JAI PASIEKTI MŪSŲ VIENINGA KOVOS DVASIA!

LAISVA IR NEPRIKLAU-SOMA DEMOKRATINĖ LIETUVA -- MŪSŲ IDEA-LASI

Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas

New York,
1963 m. gegužės 31 d.

BOSTON, MASS.

Boston, Mass. Tragišką-ją birželio minėjimą rengia ALT Bostono skyrius, LB Bostono apylinkė ir BALFo skyrius. Minėjimas įvyks birželio 15 d. šv. Petro lietuvių parapijos salėje po bažnyčia. Pradžiai 7:30 val. vak.

Bostono ir apylinkių lie-tuviai visi kaip vienas kviečiami dalyvauti! Sekma-dienį, birželio 16 d. 10 val. ryto bus gedulingos pamal-dos už žuvusius brolius Tė-vynėje ir tremtyje.

PHILADELPHIA, PA.

1941 m. birželio mėnesio deportacijų minėjimas įvyks birželio 16 d., sekmadienį, 12 val. dieną (tuojau po mi-šių) šv. Andriejaus parapi-jos salėje (19 ir Wallace St. kampas), Philadelphijoje.

Minėjime pagrindinę kal-bą pasakys Vytautas Vai-tiekūnas. Meninėje dalyje - Vincas Šalčiūnas, kuris pa-deklamuos lietuviškos poe-zijos. LB apyg. valdyba

Catskill kalnuose

Druskonie Hall

Vasarvietė priima užsakyamus. Ideali vieta atostogoms, savaitgaliams, iškyloms. Geras poilsis, gera lietuviška virtuvė, lietuviški koldūnai.

Rašyti: MRS S. KRAUNAITIS, ANDES, N. Y.
Telefonas Andes, N. Y. 676-2781

Haven Realty

JUOZO DRIUSIO APDRAUDOS ĮSTAIGA

Patarnauja perkant ir parduodant namus, įvairiuose apdraudimo reikaluose, užpildant (Income) taksus.

J. ANDRUŠIO TRAVEL BUREAU

Parduoda bilietus visomis susiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas. Money Orders.

87-09 JAMAICA AVENUE WOODHAVEN 21, N. Y.
Tel. VI 7-4477 Atdara kasdien - 9 v. r. iki 9 v. v.

EDVARDAS ŠULAITIS
 Vienybės redakcijos ir administracijos atstovas
 Chicagoje ir jos apylinkėse
 1320 S. 48th Court, Cicero 50, Ill. Tel. OL 6-1357

Lietuviškoje Chicagoje

* Rita ir Petras Dūdai iš Cicero persikėlė Chicagon, kur jie įsigijo valgyklą. Neseniai jie susilaukė antrojo sūnelio. Ritos tėvelis K. Ječius, miręs praėjusiais metais Ciceroje, buvo susipratęs lietuvis, Vienybės skaitytojas.

* Albinas ir Michalina Naruševičiai birželio 2 d. atvyko į Chicagos O'Hare aerodromą iš Lenkijos. Apsigyveno pas savo dukrą Vidą, netoli Chicagos esančiame Rosell mieste.

* Dr. Stasys Bačkis, Lietuvos pasiuntinybės Washingtono patarėjas, skaitys paskaitą birželinį įvykių minėjime birželio 14 d. vakare Jaunimo Centre. Minėjamą ruošia Chicago Lietuvos Taryba.

* Antanas Markauskas, LB Cicero apyl. valdybos narys, mirė gegužės 29 d. Buvo sulaukęs 58 m. amžiaus, Amerikoje išgyveno 14 metų. Palaidotas birželio 1 d. šv. Kazimiero kapinėse.

* Kun. Mykolas Tamošiūnas, Medellino (Kolumbijoje) Lietuvos kapelionas, atvyko kelioms savaitėms pasisvečiuoti į Chicago. Jis į Ameriką atvažiavo balandžio 25 d. ir jau spėjo aplankyti Rochesterį, Hartfordą ir kt. Iš Chicagos žada pasukti į Detroitą, Clevelandą, New Yorką.

* Aukšt. Lituanistikos mokyklos mokslo metų užbaigta ir abiturientų išleidimo aktas įvyko birželio 2 d. Jaunimo Centre.

Mirusiųjų prisiminimas

Gegužės 30 d. šv. Kazimiero ir Lietuvos Tautinėse Kapinėse vyko apeigos, pagerbiant mirusiuosius tautiečius. Šie abu "mirusiųjų miestai" buvo pilni gyvųjų, atvykusiųjų papuošti kapus, dalyvauti bendrose iškilmėse ar susitikti su pažįstamais.

Šv. Kazimiero kapinėse pamaldas laikė vyskupas V. Brizgys, atstaujamas kun. A. Naudžiūno, MIC. ir kun. J. Petraičio, MIC. Giedojo Chicagos liet. parapijų vargoninkų choras.

Iškilmėse dalyvavo Don Varno posto veteranai, kurie čia taip pat atskirai pagerbė ir paskutiniaisiais metais mirusius savo narius. Iš viso čia buvo susirinkę apie 5,000 tautiečių.

Gal kiek mažesnė lietuvių minia atsilankė Lietuvos Tautinėse Kapinėse, kuriose vietą randa mažiau religingi arba nereligingi tautiečiai, jų tarpe nemaža "progresyviųjų". Lietuvių evangelikų kunigas pasakė kalbą ir jų parapijos choras pagiedojo giesmę. Viena giesmė buvo Vydūno Amžiai po amžių. Darliaus - Girėno posto veteranai prisidėjo

Don Varno posto veteranai pagerbia savo mirusį narį Kapų Puošimo dieną šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje.

Ed. Šulaičio nuotrauka

prie mirusiųjų pagerbimo šioje vietoje.

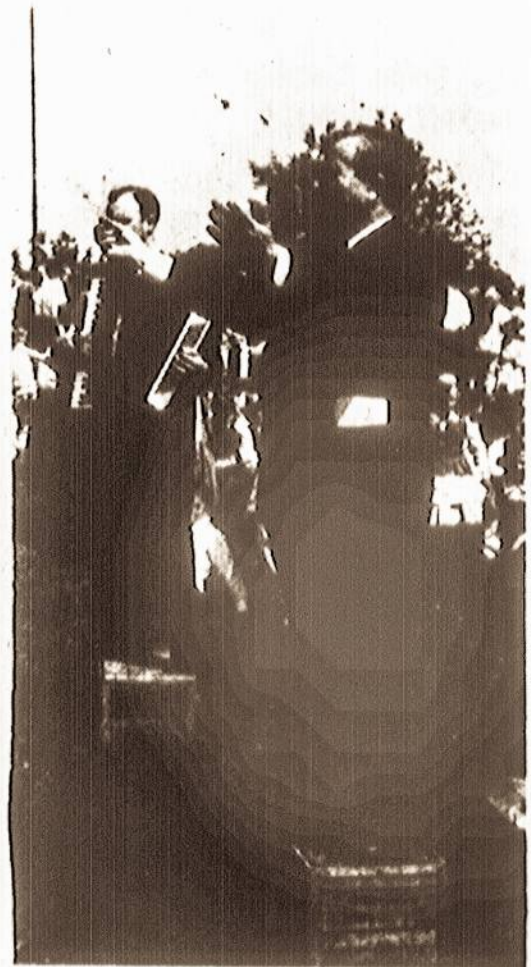
Pažymėtina, jog Lietuvos Tautinėse Kapinėse guli vienas iš "progresyviųjų" vadų - L. Prūselka, kurio paminklo atidengimas įvyko gegužės 26 d., dalyvaujant A. Bimbai iš New Yorko ir kitiems jų vadams.

Kaip žinome, L. Prūselkos laidojimas šalia nacionalistinių pažiūrų tautiečių, buvo sukėlus kiek triukšmo, tačiau vėliau viskas aptilo ir dabar Lietuvos Tautinėse Kapinėse gražiai koegzistuoja "vilniečiai" su "naujieniečiais" ir net su kai kuriais tautininkais, E. TYL.

JAUNIMAS DAINAVO IR ŠOKO

500 jaunųjų šoko ir dainavo, o apie 1,500 vyresniųjų stebėjo šių pasirodymus. Chicagos lituanistikos mokyklų ir moksleivių taut. ansamblių pasirodyme - pavasario šventėje Bučo darže gegužės 26 d.

Pradžioje čia prisistatė jaunieji dainininkai, kurie buvo padalinti į dvi grupes - jaunųjų ir kiek vyresniųjų. Šiems abiems chorams dirigavo J. Kreivėnas, o akordeonu pritarė F. Strolia. Prieš tai abi grupės kartu sugiedojo Amerikos ir Lietuvos himnus.

Juozas Kreivėnas (dešinėje) diriguoja jauniems dainininkams Lituanistinių mokyklų ir jaunimo taut. ansamblių pasirodyme. Šone jo groja Faustas Strolia. E. Šulaičio nuotrauka

klasė, Brighton parko taut. ansamblis, Marquette parko lit. klasė, Marquette parko taut. ansamblis, Roselando lit. mokykla, Lemonto Marionio vardo lit. mokykla.

Šventės programą pravedė J. Tamulis. Programoje buvo numatyta eilė kalbų, tačiau sugedus mikrofonams, ši programos dalis neįvyko, nors dėl to, kaip atrodė, niekas neliūdėjo. Gražus oras prisidėjo prie šios "piknikiškos" šventės pasisekimo, bent pinigine prasme, nes jos dalyviai nemaža pragėrė ir pravalgė. Likęs pelnas (jis gali siekti netoli 1,000 dol.) bus paskirstytas mokykloms ar ansambliams proporcingai jų atstovų skaičiui.

Nors ši šventė ir nebuvo labai tobula, bet laikytina geru bandymu bei ryžtinga pradžia, žinant, jog jau tretį kartą dideli "ponai" popieriuje tokią šventę planavo, bet neturėjo "kvapo" įvykdyti. Ir šiemet konkrečius darbus vykdyti buvo pradėta gana vėlokai ir, jeigu ne kelių žmonių užsispyrimas, ji vėl būtų likusi popieriuje.

Šventės oficialiu organizatoriumi buvo Liet. Bendruomenės Chicagos apyg. švietimo komisija, kurios pirmininku yra J. Vedegys. E. Š.

Jungtinis jaunimo choras ir taut. šokių šokėjai - Lituanistinių mokyklų ir jaunimo taut. ansamblių pavasario šventėje, įvykusioje gegužės 26 d. Chicagos pašonėje esančiame Bučo darže.

Ed. Šulaičio nuotrauka

Mūsų Tėvų Marijonų užlaikoma Marianopolio Kolegija pašventino naujai pastatytą šv. Jono (pagerbti Popiežių ir pirmąjį Marianopolio rektorį - kun. Joną Navicką) studentams bendrabutį, 92-iems studentams ir 4-iems prefektams. Gaila, kad lietuvių studentai čia pirštais skaitom!

Operų Cavalleria Rusticana ir Pagliacci pastatymas lietuviams Chicagoje davė \$3,000 nuostolių. Papiovė scenos darbininkų unija, paimdama per \$2,600 (po \$11,80 kiekvienam darbininkui už valandą). Orkestras kainavo \$4,000.

VLIKO dvidešimtmečiui paminėti leidinio rašinius rašytojas Algirdas Landsbergis pradėjo versti į anglų kalbą. Tame leidinyje ir VLIKO buv. pirmininkų trumpi rašinėliai. Pirmininkais yra buvę prof. Steponas Kairys, prel. Mykolas Krupavičius ir Jonas Matulionis.

Neužmirškite atnaujinti Vienybės prenumeratą!

GINTARAS Lietuvos auksas

Kainos nuo \$25.00

Ivairiausios gintarinės dovanos vyrams ir moterims prieinamiausiomis kainomis

AMBER GUILD LTD.
 80-19 31st Avenue
 JACKSON HEIGHTS, N. Y.
 Tel. HA 9-5855

Pasiekiami: auto iki 31 Ave. Northern Blvd, IND subway iki Roosevelt Ave, IRT iki 74 St. Port Bus iki 31 Avenue.

THREE JOES SERVICE STATION, Inc.

85-42 Woodhaven Boulevard Woodhaven, N. Y.

Telefonas: Virginia 6-9683

VIENYBĖ

The oldest Lithuanian newspaper in the world established by Juozas Paukštys in 1886, is published weekly by Valerie Tyšliava and Juozas N. Tyšliava at 192 Highland Boulevard, Brooklyn 7, N. Y. Tel.: APplegate 7-7257. Executive Editor: Valerie Tyšliava, Editor: Salomeja Narkeliūnaitė; Senior Editor: Vytautas Širvydas. Entered as Second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office of Brooklyn, N. Y. Subscription rate: \$7.00 for one year. Three weeks' notice is required to change a subscriber's address. Advertising rates on application. All rights are reserved and no part of this newspaper may be reproduced without the consent of the Publishers. All manuscripts submitted are subject to editing by the Editor.

MES

Atkelta iš 1 psl.

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Draugas Vokietijoje turi rašly Alseiką, VLIKas atstovą Glemžą, diplomatija dr. Karvelį, Bonoje veikia Baltijos Institutas, o dr. Reklaitis Europos Lietuvoje skubiai atsiliepi dėl netikslių vokiečio korespondento Vilniaus išpučių, ikšiam niekas nepadėjęs 1962 m. Wuerzburgėje išėjusio Ernst-Albrechte Pliegos "Das Memelland, 1920-1939: Deutsche Autonomiebestrebungen im Litauischen Gesamtstaat" (psl. XII ir 268, kaina 27 markės). Tat, pasinaudokime Nebraskos u-to prof. Roberto Koehlio trumpa recenzija amerikiečių istorikų draugijos žurnale The American Historical Review (1963 bal.).

Pliegas, pasirodo, apie Klaipėdą rašė, kaip prof. Dvornikas apie lietuvius, savo "Slavs in European Civilization," neatsiklausęs jokių lietuviškų šaltinių. Tokiu būdu, "Das Memelland," nors vokišku akademiniu stropumu sukurtas, dvelkia tam tikru "fanatizmu": lietuviai visur kalti, vokiečiai memelanderiai — ne. Prof. Koehlis teisėtai paklausia: "The American reader may well put the book down with the query: What do the Lithuanians have to say about all this?" Deja, the "Lithuanians" tebetyli.

Pliegas, sakoma, išgriozdęs valstybinius archyvus Bonoje, Goettingene (kur sutelkta buvusių Karaliaučiaus archyvai) ir Koblenze. Reiškia, kruopščiai išrinko visą vokiškų šaltinių medžiagą, neatsižvelgdamas alijantų (kurie Klaipėdos Statutą parašė), ar lietuvių, kuriems reikėjo Statutas įgyvendinti ir prieš visokias vietinių vokiečių provokacijas atsiliepti. Kyla klausimas, kažin, ar iševijoje turime pajėgių intelektualų atsiliepti Pliegams?

Dešimt kilometrų nuo Kamajų, kur Darbininko žiniomis (kitų šaltinių, rodos, dar nepatvirtintų) "rusai" peiliais išpiovė šv. Kazimiero paveikslą bažnyčioje, mano tėvo gimtinėje Južintuose, įvyko įdomus dalykas. Rašo: "Sekmadienį įvyko laidotuvės 20 m. jaunuolio, tik ką išėjusio tarnauti kariuomenėn. Jie maudėsi visa kuopa ir jis nuskeno visų akivaizdoje. Matyti, širdis. Atvežė karininkai-kapitonai net iš užu Maskvos. Vainikų daug, gražiame karste. Jie nesipriešino nešant į bažnyčią. Buvo visą laiką prie karsto bažnyčioje ir kapinėse. Žmonės džiaugiasi taip gražiu rusų karininkų elgesiu." Gali būti, "žmogus su žmogumi" santykiai ir Sovietų imperijoje žmoniškesni, negu, sakysime, būtų mūsų Sidziauskui suėjęs su Paleckiu?

Sveikinam rašytoją J. Gliudą, įsidrąsinusį pasverti poeto Mieželaičio kūrybą Drauge! Prisimena ruso bolševiko Surkovo recenzija. Deja, ir Gliuda darbą dirba Surkovo nuotaiomis: Mieželaičio literatūrą svarsto ne literatūrinio tikslu, bet politinio realizmo: Surkovas socialistinio, Gliuda mūsiškio. Sako, Mieželaitis svarstęs temą "žmogus atėjo pasaulio tvarkyti ir visatos nesuprantamybei nepasiduoti." Čia didinga tema, visais amžiais talentingiausių svarstyta. Mieželaitis sąlygų buvo verčiamas įpinti komunistų "žmogumi" (J. Kardelis pastebėjo, kad užsiemio hečaviams skirtame Tėvynės

Girnakalis

IS KAIREIS IR IS DESINĖS

RYTŲ BLOKO PRISIPAŽINIMAS

Fidelio Castro viešnağės Tarybų Sąjungoje proga paskelbtas labai svarbus ir įdomus "Bendras Tarybų Sąjungos — Kubos pareiškimas." Šis pareiškimas, žinoma, pirmoje eilėje mandagiomis frazėmis pagiria Tarybų Sąjungą ir Kubą, pabrėžia šių kraštų bendradarbiavimo reikšmę. Tačiau čia pakanka medžiagos suprasti ir bendrajai bolševikų politikai, taktikai ir viltims.

Čia aiškėja didelis tarybinių kraštų talkingumas: "Tarybų Sąjungos vyriausybė ir Kubos vyriausybė vadovaujasi tuo, kad revoliucinė Kuba niekam nekeltų grėsmės." SSSR ir Kuba "ir ateltyje nepagalbės pastangų, siekdama numesti nuo tautų pečių sunkią ir pavojingą ginklavimosi našta."

"Abi šalys reiškia tvirtą įsitikinimą, kad draugiškas Fidelio Kastro vizitas suvaidins svarbų vaidmenį socialistinės sandraugos šalims ir visoms talkingosioms tautoms kovojant už taurius ir kilnius tikslus — už tai, kad žemėje įsiviešpatuotų tvirta taika, kad stiprėtų tarptautinis saugumas ir vystytųsi visų šalių ir tautų bendradarbiavimas."

Tačiau "mūsų epocha, kurios pagrindinį turinį sudaro Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos pradėtas perėjimas iš kapitalizmo į socializmą, yra viena antrai priešingų visuomeninių sistemų kovos epocha, socialistinių revoliucijų ir nacionalinio išsivadavimo revoliucijų epocha, imperializmo žlugimo, kolonijinės sistemos likvidavimo epocha, vis naujų tautų perėjimo į socializmą kelią, socializmo ir komunizmo pergalės pasauliniu mastu epocha."

Visa pasaulinė raida per paskutinius keletus metus visiškai patvirtino, kad svarbiausias būdingas mūsų epochos bruožas yra tas, jog pasaulinė socialistinė sistema virsta lemiamu žmonių visuomenės vystymosi veiksniumu...

"Toliau gilėja bendroji kapitalizmo krizė, aštrėja visi jo prieštaravimai. Pasikeitė jėgų išsidėstymas imperialistinėje stovykloje. Ekonominis, politinis ir karinis imperializmo centras persikėlė iš Europos į Jungtines Amerikos Valstijas, kurios dabar yra svarbiausia pasaulinė reakcijos atrama... JAV stengiasi nuslopinti tautų išsivadavimo judėjimus... Antilaudinė grobuoniška imperializmo esmė nepasikeitė, vadinasi, lieka pavojus, kad jis gali sukelti pasaulinį karą..."

"Kapitalistinių šalių komunistų ir darbininkų partijos, kurios yra tikrosios nacionalinių interesų reiškėjos ir gynėjos, virto įtakinga nacijų jėga. Jos įneša savo indėlį į didžiąją visų darbo žmonių, viso išsivadavimo judėjimo kovą už tai, kad pagrindinės dabarties problemos būtų sprendžiamos taikos, demokratijos, nacionalinės nepriklausomybės ir socializmo interesais." — "Dabartinėmis sąlygomis kova už taiką yra labai svarbus žmonių uždavinys, ir visų talkingųjų jėgų pareiga yra leisti agresyviems imperialistinių valstybių sluoksniams sukelti raketinį-branduolinį karą, kuris turėtų sunkiausią padarinių žmonių."

Mūsų metu pasaulinis karas nėra fatališkai neišvengiamas. Didėjanti socializmo jėgų persvara prieš imperializmo jėgas, taikos jėgų persvara prieš karo jėgas įgalina laikyti visiškai realiu uždavinį — užkirsti kelią pasauliniam termobranduoliniam konfliktui."

"Norint sumažinti tarptautinį įtempimą," reikia: talkiai sureguliuoti Vokietijos klausimą, pašalinti reakcines JAV jėgas iš Laoso, iš Vietnamo, priimti Liaudies Kiniją į UNO, liautis JAV užmaskuotais būdais plėsti Lotynų Amerikos valstybes ir pan.

Balse frazėje "Aš žmogus — komunistas," žodis "komunistas" buvo išmestas ir tepalikta: Aš žmogus). Eilėraštyje apie plieną, poetas kažin, ar Staliną komunistą žmogumi laikė? Be to, jis nusilenkia Kristui (kas nepatiko Surkovui, o Gliuda vadina tai "grubiausia dialektine klaida"): "Mes nusilenkiame kūdikiui, pareiškusiam, jog jis šios žemės paveldėti atėjo." Tiek to — palaipsniui gal įsidrąsins ir kiti mūsų realistai (prieš triukšminguosius) Lietuvos rašytojų ir menininkų kūrybą skaityti-sekti bei (taip pat, palaipsniui literatūriniais-meniniais, ne politiniams tikslams) recenzuoti.

Juozas Kajeckas, Lietuvos Atstovas Washingtone, birželio 15 d. dalyvaus Antano Olio mirties sukakties minėjime, Chicagoje.

Ir taip toliau. Citatų jau pakanka atvaizduoti pareiškimo nuotaioms ir dvasiai. Kapitalistų stiliuje tarybinių vadų pagrindines mintis galėtume taip išreikšti:

1. Dabartis yra visame žemės rutuly socializmo įsigalėjimo epocha.
2. Visa yra gera, kas socializmo įsigalėjimą stiprina, o visa yra bloga, kas socializmo įsigalėjimą silpnina.
3. Pasaulyje būtina reikla taikos. Socializmas įsigalės savo paties pasirinktomis priemonėmis, o taikos šūkiu hipnotizuojamas kapitalizmas turi taikla stebėti savo prapultį.

Principai nėra nauji, žinomi nuo Lenino laikų. Tik socializmas žino, kad kapitalizmas turi atominius dantis.

Mes, lietuvių išelvių būreliai, ką mes? Ką čia reiškia mūsų "kova" ir "taika," ką čia reiškia mūsų emocijos?

DVI TARYBŲ SĄJUNGOS

Tarybų Sąjungoje viešėjęs ir Maskvoj atsišveikindamas, Fidelis Castro pasakė kalbą, kurioje yra ir toks posmas:

— Pasaulyje yra lyg ir dvi Tarybų Sąjungos. Tikroji — didvyriškoji Tarybų Sąjunga, kurią sukūrė ir savo krauju bei aukomis apgynė darbininkai ir valstiečiai; Tarybų Sąjunga, atvėrusi žmoniui naują erą, įkūnijusi revoliucijos istorijoje Markso, Engelso, Lenino idėjas, — pirmoji socialistinė valstybė, pirmoji išsivadavusių darbo žmonių tėvynė, kuri sparčiai vysto liaudies ūkį, kultūrą ir mokslą iki šiol neregėtais tempais.

Yra kita "Tarybų Sąjunga," ta, kurią vaizduoja reakciniai priešai blogiausiais metodais, pasaulis, kokį ji vaizduoja monopolistinio kapitalo laikraščiai, kokį ji vaizduoja parsišlavę išnaudotojų klasių politikieriai ir parsišlavę rašytojai. —

Tikrai taip: Castro prasme, ir yra dvi Tarybų Sąjungos. Žinoma, Castrui teko iš jų matyti tik vieną. Yra žmonių, tematančių tik reakcionierių vaizduojamą Tarybų Sąjungą. Bet yra mačiusių ar bent žinančių abi Tarybų Sąjungas.

Šia proga pasinaudosime ta pačia Castro maniera ir priminsime, kad yra ir dvi JAV. Tarybinės spaudos vaizduojama JAV yra lūšny ir begėdiškiausiai išnaudojamų žmonių kraštas. Bet mes žinome ir kitą JAV, kur žmonės labai sunkiai dirba, daug uždirba ir turi dar pasaulį negirdėtą aukštą gyvenimo standartą.

Žodžiu, vis galima kokiais sumetimais apie tą patį kraštą dvejai pasisakyti.

BE LIKUSIO ŽENKLO, KAD ŽMOGUMI BUVEŠ...

Argentinos Lietuvių Balsas rašo: "Buenos Aires provincijoje, S. Justo apylinkėse prie statybų dirbo tūlas "Jose, el lituano." Sakoma, kad buvo kilęs nuo Vilkaviškio, bet niekas nežinojo jo pavardės. Jokiai lietuvių draugijai nepriklausė, nieko neskaitė. Prieš pora mėnesių jis gavo stambų čekį: Už septynių metų laukimą pensijos. Nevedęs vyras ėmė smarkiai gerti, nustojo valgęs, tik gėrė ir gėrė. Sausio pabaigoj mirė." —

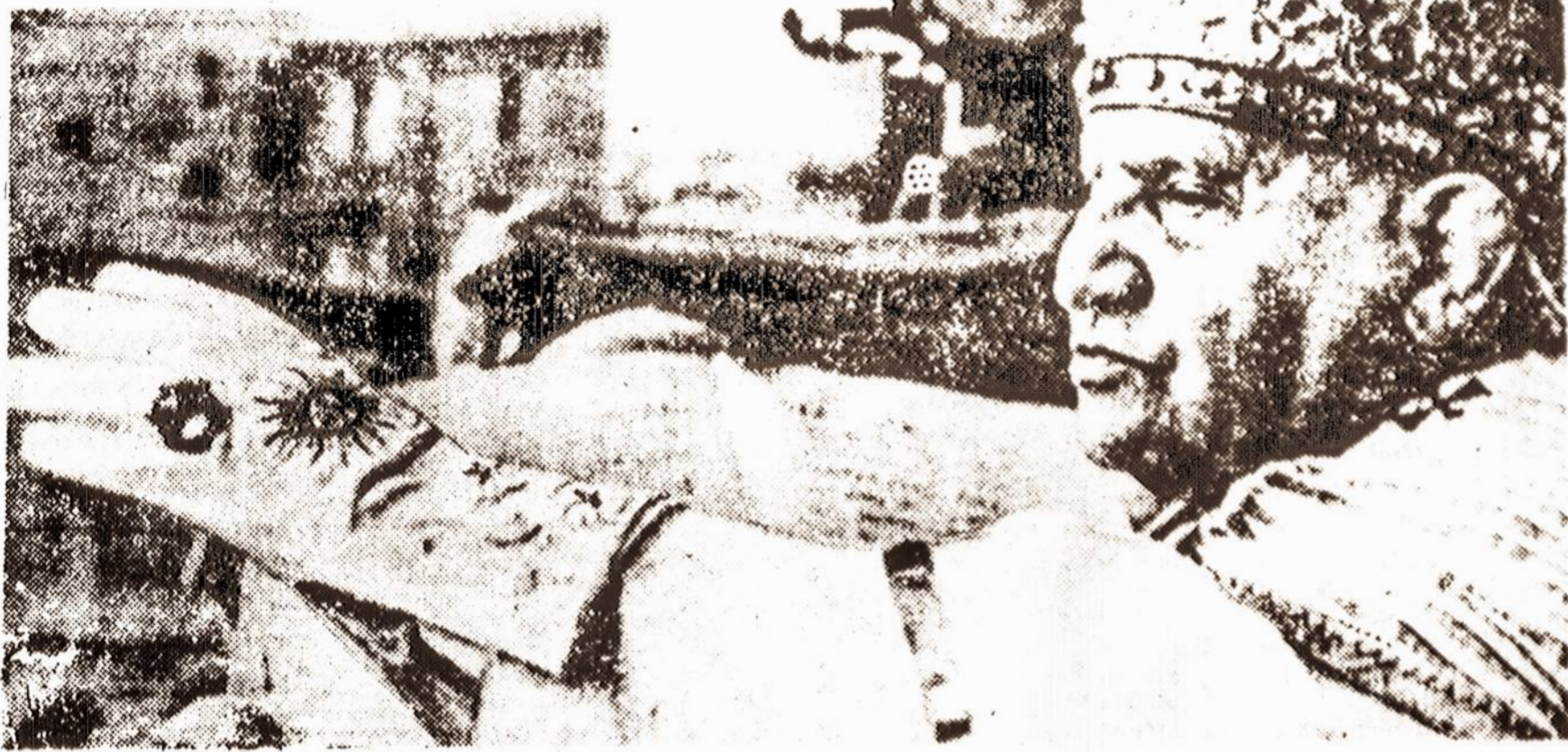
Tai gi, susimąstykite ties tolmoj Argentinoj supiltu Nežinomo Lietuvio kapu. Vakary pasaulyje apstu Nežinomojo Lietuvio kapų. Be lietuviško žodžio, be lietuviškos gėlės, be lietuvių širdies atodūsiu... Ar būsimieji mūsų giminių kapai negrasina būti Nežinomųjų Lietuvių kapais?

O tylūs kapai tų žmonių, kurie kentėjo, bet nebuvo kankiniai! Kurie rado gyvenimo laimę, bet nebuvo laimingi! Kurie tarėsi gyvenimą prasmingą gyvenimą, bet liko be prasmės!

* Amerikos Liet. Taut. Sąjungos suvažiavime, įvykusiame gegužės pabaigoje ir birželio pradžioje E. St. Louis, Mo., newyorkiečiai ir vėl išrinkti į centro valdybą. Ją sudaro V. Abrattis, E. Čekienė, dr. Br. Nemicas ir Pov. Ališauskas.

* Birželio 1 d. New Yorke įvykusiame JAV lietuvių socialdemokratų suvažiavime, tarp kitų dalykų, išrinkta nauja valdyba. Jėna: Jonas Pakalka — pirm., Bronė Spūdienė — vicepirm., Jonas Vilkaitis, sekr., adv. Steponas Briedis — išdininkas ir nariai dr. P. Grigaitis, K. Bielinis ir J. Sonda.

Taikos Popiežiui mirus

Dabar, kai Vatikane susirinkę Katalikų Bažnyčios princas birželio 19 d. rengiamam naujo Popiežiaus rinkimams, visa žmonija dar tebedėi Popiežiaus Jono XXIII netekusį.

Italų ūkininkų sūnus Angelo Giuseppe Roncalli, 1958 m. spalio 28 d. išrinktas Popiežium, mirus Pijū XII-ajam, šv. Petro soste teis buvo vos ketverius su puse metų. Jo sunki liga ir kankinanti mirtis birželio 3 d. susilaukė jam užuojautos visme pasaulyje ir žmoniškumo jausmu apjungė visą globą.

Dar nebuvo, turbūt, tokio Popiežiaus, kurį vienodai būtų gerbę ir dėl jo ligos bei mirties galėjęsi taip

įvairių ir skirtingų tikybų žmonės, bažnyčių vadai, net netikinčiųjų lyderiai, tokie kaip Chruščėvas ir visos jo žinioje esantis atelzmas.

Nėra abejonės, kad tasai Popiežius įeis žmonijos istorijon kaip "taikos ir krikščionių apjungimo" popiežius.

Pasaulio spauda vienu balsu skelbia, kad su šio Popiežiaus mirtimi esąs nuostolis ne tik vien Katalikų Bažnyčiai, bet ir visam pasauliui, nes jis rūpinosi ne tik savo "avinijos" žmonėmis, bet ir visa žmonija.

Tačiau lygiagrečiai ir pabrėžiama, kad, liūdėdama ryšium su šio Didžiojo Gabnytojo netekimu, žmonija

turėtų įsisąmoninti ir tai, ką jįsai yra skelbęs, būtent, kad pasaulis negalės ilgai išlikti, jei jame neužviešpataus tikra taika.

Vatikano spauda, skelbdama ištraukas iš Popiežiaus Jono XXIII dienoraščių, daug kur pabrėžia jo susirūpinimą pasaulio taika ir viso pasaulio krikščionių apjungimu.

Tačiau labai būdingi yra jo vieni paskutiniųjų žodžių, kuriuos Popiežius, jau gulėdamas mirties patale, yra ištaręs savo privačiam sekretoriui Capovilla.

"Aš labai ir labai prisibaiminu, kad mano vaikai gali įsipainioti į naują karą."

Nukelta į 10 psl.

Draugas atbulas "kultūriniai bendradarbiauja"

Susipyko dipukai dėl vieno žodžio. Tas žodis "bendradarbiavimas." Aišku, kad "bendradarbiavimas su tėvyne," su kuo gi daugiau?!

Nežinia, kas tą žodį paklėso toms nekaltoms "dūšėlėms," perėjusioms ir per Stalino ir per Hitlerio skaitstyklą. Turbūt, pats ne labasis. O gal šiojo vietininkas žemėje -- Chruščėvas, prieš keletą metų atidares kultūrinę "talkučkę" su Dėde Samu.

Kiekvienu atveju, žodis "baisus," nes dėl jo savo dipukišką skaitystę prarado ne vienas, o tūlas, kurs ją išsaugojo, dažnai sapnuose persekiojamas visokių "agentų," kurie jį nori įvelti į savo tinklą.

Ta bendradarbiavimo baidyklė būtų buvus visai nebaissi, jei iš karto ją kas būtų ištyręs ir davęs tinkamesnį vardą. Jeigu pasikeitimą parodomis, studentais, profesoriais ir ansambliais tarp JAV ir Sovietų Sąjungos vadina "kultūrinio bendradarbiavimu," tai mūsų laišky rašymas artimiesiems, koks retas apsilankymas Vilniuje, giminių siunčiami "Žemaitės raštai" ir tendencingos žinutės spaudoje apie Lietuvą vargiai ar tinka į šią sąvoką. O tai ir yra, lietuviškas "kultūrinis" bendradarbiavimas.

Žinoma, yra svajotojų, kurie norėtų, kad Valstybinė politinė ir mokslinė literatūros leidykla Vilniuje nupirktų ir išplatintų bent

tūkstantį "Aleksandryno" egzempliorių, pelyjančių Pasaulio lietuvių archyve Chicagoje arba, kad Paleckis leistų iš Vilniaus ir Kauno kioskų pardavinėti Vienių ar Draugų.

Pagalčiau yra ir tokių, kurie sako, kad bendradarbiavimas bus tik tada įmanomas, kai komunistai pakvies gen. konsulą P. Daužvardį ar Joną Budrį per sekancia Dainų šventę Vingio parke Vilniuje pasakyti pagrindinę kalbą.

Jokio bendradarbiavimo tarp komunistinės Lietuvos ir dipukų negali būti ne tik dėl abiejų pusų fanatiškumo, bet ir dėl to, kad bendradarbiavimui tai visai nelygūs partneriai.

Vieni turi savo profesionalų teatrų, knygų leidyklas, lietuviškas aukštąsias mokyklas, o kiti guli lietuviybės mirties patale, laukdami, kada ant jų kapo kas nors iškals iškreiptą lietuvišką pavarde, kurios vaikai jau nebeprisipažins.

Ką mirštantis lietuvis gali duoti savo, palyginti, sveikam tautos kamleniui? Nieko! Visas klausimas sukasi apie tai, kaip jis savo tautinę gyvybę galėtų prailginti, svetur begyvendamas.

Ir jei tas ligonis dar neprarado sąmonės, tai tėvynės syvai jį tikrai sustiprintų. Sustiprintų, aišku, ne pagydytų, nes tautinė mirtis svetimoje šalyje neišvenglama. O tu syvų galima gauti per bet kokį ryšį su tėvyne: per laiškus, per

knogas ir kitus spausdinius, per susitikimą sulietuviais, retkarčiais atklystančiais į Ameriką, per apsilankymą Lietuvoje ir pagaliau per išsamų Lietuvos įvykių aprašymą emigracinėje spaudoje. Šia paskutinąja kryptim eina šis laikraštis, seka Draugas ir, reikia manyti, paseks kita periodika, kuri remiasi lietuvių tautinė sąmone ir rūpinasi lietuvių išlaikymu.

Jei prieš porą metų tik viena Vienių buvo ištraukus galvą iš smėlio ir ėmus dairytis, kas gi toje Lietuvoje dedasi, tai šia diena Draugas savo kaklą dar aukščiau tiesa, aukščiau net ir už Vienių.

Štai paskutinės balandžio savaitės Drauge, nuo 22-ros iki 28-tos dienos, įdėta buvo 294 skilteliniai coliai žinių apie Lietuvą, maždaug tris kartus tiek, kiek viename Vienių numeryje būna ir 100 colių daugiau negu per paskutinę balandžio savaitę prieš trejus metus.

Gal koks piktas Naujienų bendradarbis ir pasakytų, kad komunizmas ir katalikų Bažnyčios absoliutizmas yra dvasiniai giminingi, bet faktas lieka faktas, kad Draugo redaktoriai, kurie taip neseniai buvo pasiruošę ant šmeižtų laužo sudeginti kiekvieną, kurs tik drįsdavo ramiai pakomentuoti apie įvykius Lietuvoje, šiandien patys išsijuošę tomis temomis rašo.

Balandžio 27-tos Draugo kultūrinio priedo pirmame puslapyje buvo išspaus-

Spaudoje

Ką Kardelis žino ir ką jis mato

Jonas Kardelis Nepriklausomos Lietuvos, gegužes 29 d. nr., kad ir vertindamas Chicagoje leidžiamą voldemarininkų biuletinį už tai, kad tasai "parašo kartais įdomių faktų," jam prikiša, kad jis "dažnai ir nusirašo, išėina iš vėžių."

Žinoma, Kardeliui "įdomūs faktai" yra tada, kai tasai biuletinis skelbia brooklynikiškių vyrų "bobiškus" pletkus apie Vienių, bet jau "nusirašymu" jįsai vadina, kai tie paliečia ką nors kitą.

Šiuo atveju kalbama apie Birutę Novickienę. Iš tikrųjų, didelį spaudos išsigimimą vaizduoja tokių melagingų dalykų skelbimas, kad, pvz., Novickienė, prisidengusi A. Smalėno slapyvardžiu, rašanti Vienių. Bet iš tokių biuletinių juk negali nieko kito ir norėti. Tai dar parodo, prie kokių dalykų galima prieti, kai vyrai išėina iš lygsvaros ir užsiminėja pletkais ir jiems skelbti turi popieriaus.

Kardelis teisybę rašo, kad tasai biuletinis meluoja apie Birutę Novickienę, bet jįsai šitai tvirtina, turbūt, tik savo nuovoka, nebent pati Birutė Novickienė jam būtų apie tai parašiusi. Bet Vienių visiškai tikrai, net tikriau už Kardelį, gali patvirtinti, jog A. Smalėno slapyvardis (ar pavardė) priklauso vyrui ir nieko bendra su Birute Novickiene neturi.

Bet, atrodo, kad Birutė Novickienė mūsų lietuviškai visuomenei yra gerai pažįstama savo atsakingumu, todėl nė Kardeliui nereikia per daug aiškinti, kad jį neturi reikalo dangstyti slapyvardėm.

O tai, ar jai pakeliui su tuo biuletiniu ar su "dabar-

tine Vienių," tai čia jau ne Kardelio reikalas ir tegul jįs bent būna džentelmenas ir nereikalauja iš žmogaus priesaikos dėl to, su kuo kam pakeliui, su kuo nepakeliui. Ne taip jau čia tai svarbu. Šitai jįsai galėtų ir žinoti kaip senas laikraštintinkas, jei aiškiai to ir nemato. Tai viena.

Gi dabar antra, Kardelis, kaip senas laikraštintinkas, ir dar syki yra netvarkoje. Šiuo atveju jįsai mato, bet nežino, o rašo.

Pavyzdžiui, to paties Nepriklausomos Lietuvos numerio psl. 7 Kardelis talpina vieno vyro nuotrauką Jungtinių Tautų rūmų fone ir deda tokį užrašą "Visų matomas televizijoje pranešėjas."

Kaip nuostabiai gerai Kardelis mato įdomu, ar jį skaitytojai tą "pranešėją" mato televizijoje?

Jei taip, tai tiems visiems matantiems reikėtų gerokai akis prasiirinti. Mat, tasai Kardelio "pranešėjas," tai ne kas kitas, o Stanley Burke, Canadian Broadcasting Corp. korespondentas Jungtinėse Tautose New Yorke. Bet jįsai jau nuo 1961 m. gruodžio mėn. yra išsijustas į Paryžių tos kompanijos korespondentu ir todėl negali būti "matomas" Jungtinių Tautų fone. Matomas yra kitas korespondentas, Stanley Burkes poste išbuvęs arti dvejų metų.

Stanley tuo tarpu gyvena Paryžiuje, Napoleon Hotel, 38 Avenue Friedland, bet Kardelis savo laikraštyje skelbia, kad ne tik jįsai pats, o ir "visi" jį mato ir tiek. Na, ir ką gi tam Kardeliui padarysi... Jis viską žino ir viską mato. Tai bent aktų šviesumas! Belieka tik užpatentuoti.

VILNIAUS TIEŠOJE:

Praėjus frontui, Obonių kaime apsisotojo poilsui nedidelis Tarybinės Armijos dalinys — keliolika žmonių su arkliais. Kariai įsikūrė palapinėse prie lauko virtuvės, leitenantas — pas artimiausią gyventoją, o Ramunės tėvams teko priimti kapitoną, to dalinio viršininką. Apie tai sužinojo, mama su tete kalbėjosi:

- Matai, ko sulaukėm! Teks bolševiką įsileisti į namus...
- Tai gi, negalėjo paskirti Matuliu. Jo trobos geros, vietos daugiau ir susikalbėtų geriau.
- Dėl susikalbėjimo tiek to. Tik jeigu bus koks išvirkėlis... Žinai gi — bolševikas...
- Apleido mus dievas jau visiškai.
- Ant dievo nebūnok. Kol kas dar ir sotūs, ir sveiki.
- Žinoma. Tik tas neramumas, kad svetimi užplūdo, širdį spaudžia.
- Nieko prastas žmogus nepadarysi...

Ištrauka iš R. Aidukaitės-Rogauskienės romano "Mano Kapitonas".

dinta didžiulė "Pirčiupio motinos" fotografija. Ji net netilpo į pusę puslapio. Ši skulptūra buvo sukurta komunistų partizanų garbei Lietuvoje ir gavo Lenino premiją. Reikia manyti, kad jei kuris Chicagoje išėinančioje voldemarininkų biuletinio skaitytojas šią nuotrauką pamatė, tai jį apopleksija užmušė: komunistų partizanų paminklas, laimėjęs Lenino premiją, Draugo pirmame puslapyje!

Ar Draugas perėjo į Lietuvos išdavikų eiles? Turbūt, ne?! Jis šiuo atveju gal tik parodo vieno savo redaktoriaus kultūrinę toleranciją ir patriotizmą. Šiam redaktoriui meno kūrinys yra vertingas, nežūrint vietos, kur jįs buvo sukurtas, nežūrint jo tikslo ir

nenagrūnėjant ar kūrėjas buvo praktikuojantis katalikas, ar nešiojo komunistų partijos kortelę. Viena aišku — kad tas kūrėjas buvo lietuvis, jo kūrinys buvo aukšto meninio lygio, jis susilaukė tarptautinio dėmesio. Ir koks lietuvis nenorėtų tuo didžiuliuoti?!

Tai gi tik reikia pasidžiaugti, kad emigracinė spauda kreipia savo žvilgsnį į tėvynės link. Tik gal per vėlai. Tiek laiko ignoravus savąjį gimtąjį kraštą, dabar jau sunku ta žinių spragą užpildyti. Per 20 metų visai nauja generacija išaugo tremtyje, kuri, negaudama jokių žinių apie dabartinę Lietuvą, savo sąmoneje palaikė ją tik istorine realybe, o pati pasuko tikrosios svetimosios realybės link.

A. B.

NESENIŲ VILNIUJE išeinančiame rašytojų organe *Literatūra ir Menas* du vilniečiai: architektas V. Balčiūnas ir ekon. V. Deksnys rašė apie ateities Vilnių. Savo rašinyje, pavadintame "Ryšėja būsimo Vilniaus kontūrai", jiedu pateikė medžiagos, kuri gali būti įdomi ne vienam, stebinčiam gyvenimą Lietuvoje.

Jie tame savo straipsnyje rašo:

"Kai kalbama apie Vilnių, vaizduotėje iškyla ne tik jo senamiestis su gausybe architektūrinių bei istorinių paminklų, bet ir naujasis Vilnius, gimęs pokario metais. Šiandien Vilniaus negalima įsivaizduoti be naujosios statybos." Ir štai kaip jie toliau pasakoja apie tai,

Kaip žada atrodyti

Vilniaus vystymo klausimai buvo pradėti spręsti dar pirmaisiais pokario metais, tačiau tuo metu sudarytas miesto generalinis planas nepakankamai įvertino sostinės augimo tempus, ir į jį pataisas įnešė pats gyvenimas; 1970 tiems metams planuota pramonės įmonių apimtis bei gyventojų skaičius šiuo metu jau viršyti. Iškilio reikalas paruošti naują miesto generalinį planą, kuris, remiantis jau sudarytais naujais Vilniaus vystymo pagrindais, šiuo metu intensyviai ruošiamas toliau.

Pagrindinis klausimas, pareikalavęs ypač daug laiko, kruopščių tyrimų ir skaičiavimų, buvo perspektyvinio miesto augimo, jo gyventojų skaičiaus nustatymas planuojamo periodo pabaigai.

Miestų statybos mokslas ir praktika tiek mūsų šalyje, tiek ir užsienyje įrodė, kad stambūs miestai, labai didelė pramonės ir gyventojų koncentracija žymiai pablogina gyvenimo sąlygas.

Stambiuose miestuose sunkiau organizuoti gyventojų poilsį, tenka daug laiko sugaišti susisiekimui, neišvengiamai didėja oro bei vandens baseinų užteršimas, pablogėja sanitarinė būklė ir t. t. Remiantis šiais samprotavimais, mūsų šalyje optimaliu laikomas toks miestas, kurio gyventojų skaičius neviršija 250 – 300 tūkstančių.

Pagal gyventojų skaičių Vilnius, kaip žinoma, šią ribą jau pasiekė; ateityje numatoma ugdyti vidutinius ir mažus miestus, apribojant stambiųjų miestų augimą. Suprantama, staigiai, mechanškai sustabdyti miesto gyventojų skaičiaus didėjimą – praktiškai neįmanoma.

Gyventojų skaičius augs, visų pirma, dėl natūralaus prieauglio, statomos ir plečiamos įmonės pareikalaus naujų darbo rankų. Tiesa, pramonės darbininkų skaičiaus augimas bus ribojamas įmonių mechanizacijos ir automatizacijos sąskaita. Tačiau ir tai galutinai neišsprendžia problemos; juk didesnis dirbančiųjų skaičius transporte, statybose, mokslo tiriamosiose įstaigose, aukštosiose mokyklose, žymiai daugiau žmonių dirbs gyventojų aptarnavimo srityje.

Taigi, sudarius detalų darbo resursų balansą, aiškėja, kad planuojamo laikotarpio pabaigoje Vilniaus gyventojų skaičius smarkiai išaugs. Tokiu būdu gyvenamojo ploto apimtį mieste teks atitinkamai padidinti, pastatyti daug visuomeninių kultūrinių-buitinių įstaigų. Ir net pilnai rekonstravus jau užstatytą miesto teritoriją, – būsimo Vilniaus jau nepavyks sutalpinti istoriškai susiklosčiusiose Neries ir Vilnelės upių slėnių ribose.

Miestų statybos praktika rodo, kad stambiuose miestuose nepalankios gyvenimo sąlygos susidaro ne tiek dėl gyventojų gausumo, kiek dėl per didelės gyvenamųjų bei pramonės rajonų koncentracijos.

Stambaus miesto problema netali būti radikaliai išspręsta vien tik miesto augimo sustabdymu – ją reikia spręsti komplekse su

Vilniaus miesto panorama.

priemiestine zona, organiskai jungiant miesto įtakos sferoje esančias gyvenvietes į bendrą miesto kompleksą. Beje, miestų decentralizacijos procesas dabar pastebimas visur. Todėl ir tolimesnis Vilniaus vystymas generaliniame plane grindžiamas decentralizacijos principu. Antai numatoma išplėsti Naująją Vilnią, į miesto sistemą siūloma įjungti ir Lentvarį su Grigiškėmis, apjungiant juos į vieną kompleksą.

Toks sprendimas leis išvengti per didelės žmonių koncentracijos pačiame Vilniaus mieste. Nežiūrint to, miesto struktūra iš esmės pasikeis tiek urbanistiniu, estetiniu, tiek ir inžini-

neriniu požiūriu. Naujų gyv. rajonų statybai reikės daug naujų teritorijų. Čia ir iškyla problema: kaip nukreipti tolimesnį miesto augimą, kur parinkti naujus plotus?

Darbo eigoje buvo kruopščiai ištirtos visos miestą supančios teritorijos. Akį traukė laisvi plotai, esantys už Antakalnio. Čia galima sukurti puikias gyvenimo sąlygas, bet šis rajonas būtų atitrūkęs nuo daugumos gyventojų darbo vietų – pramonės. Be to, brangiai atsieity statyba, nes tektų rekonstruoti daug per miestą einančių komunikacijų. Labai tinkama reljefo požiūriu statybai teritorija plyti į pietus nuo miesto,

tačiau nuo centrinės dalies ją riboja geležinkelis... Skurdokas šis rajonas ir gamtinu atžvilgiu – nėra poilsui tinkančių vietų, vandens baseinų ir t.t.

Visais atžvilgiais tinkamiausia vieta miestui plėstis yra teritorija į šiaurės vakarus nuo miesto, dešiniajame Neries krante, tarp Panerių tarybinio ūkio, Sudervėlės upelio iki Baltupio kaimo.

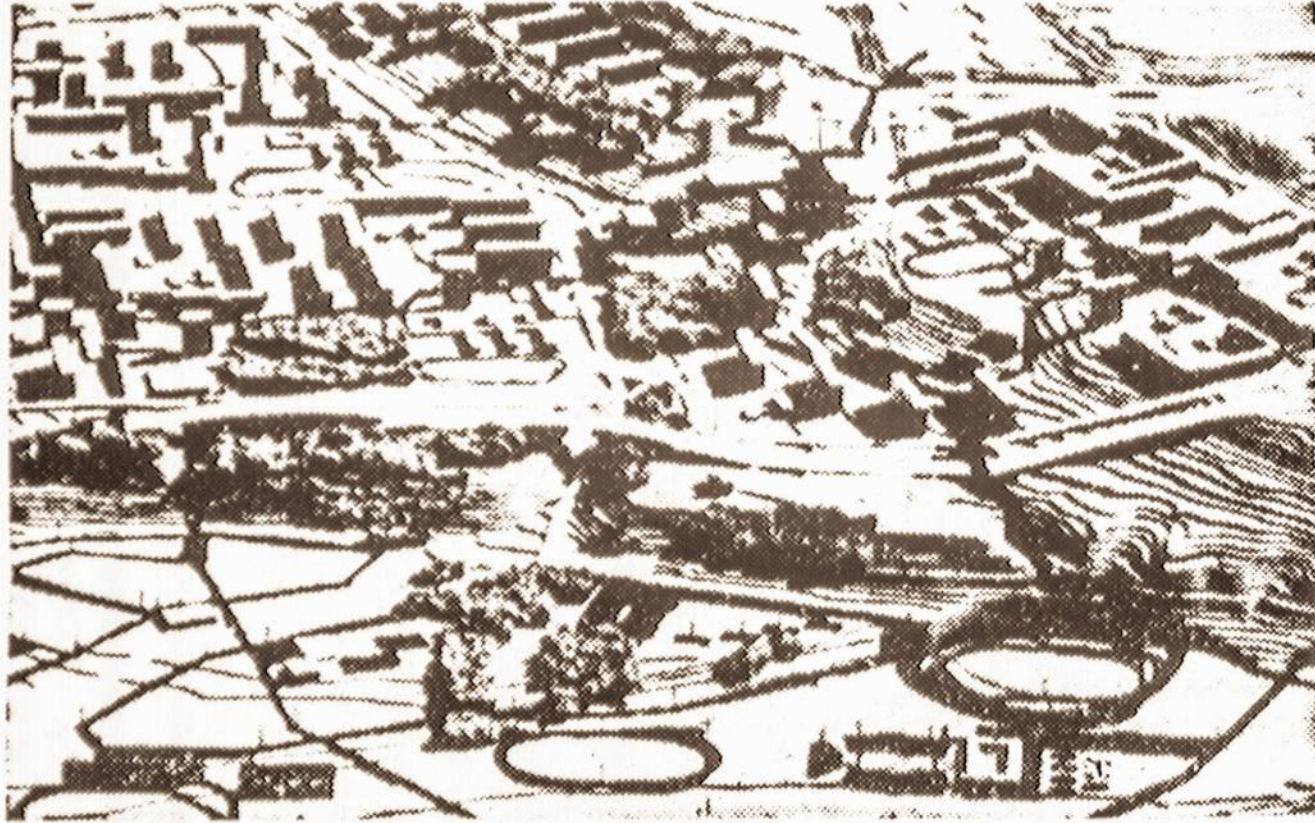
Gausūs želdiniai Neries ir Sudervėlės upelio šlaituose čia sudarys puikias sąlygas gyventojų poilsui. Miesto vystymas į šiaurės vakarus labai patogus jau susiklosčiusių pietvakarių ir šiaurinio pramonės rajonų požiūriu; šio gyvenamojo masivo gyventojams nereikės toli vykti į savo darbo vietas. Miesto vystymas į šiaurės vakarus turi eilę privalumų ir urbanistiniu-estetiniu atžvilgiu.

Neries taps pagrindiniu kompoziciniu miestą organizuojančiu elementu. Žali upės slėnio plotai Bukčių kaimo rajone. Vingio parkas apželdinus dar dešinią Neries krantą ties dabartiniu miesto centru ir prieš Antakalnį, – nusitęs iki Valakampių šilo ir Verkių miškų masivo, sudarydami vieningą žaliųjų plotų sistemą.

Dešinią Neries krantą numatoma skirti gyventojų poilsui, atitinkamai atitraukiant nuo upės užstatymą ir magistralines gatves. Čia nusidrieks ištisinės skverų, bulvarų, parkų, sodų ir sportinių kompleksų eilė.

Gamtos grožis, gyvas ir ryškus reljefas, puikūs želdiniai architektų kūrybinei minčiai atveria neribotas galimybes. Miesto iš-

ATEITIES VILNIUS

Į gyvenamojo rajono šiaurės - vakarų masyve užstatymo projekto maketas. Autoriai - E. Čekanauskas ir V. Bredikis.

Mano kelias į muzikos meną

Mikas Petrauskas

TĘSINYS

Kaip jau ne kartą minėjau, su kompozitorium Miku Petrausku buvau artimai pažįstamas, dar Amerikoje gyvendamas.

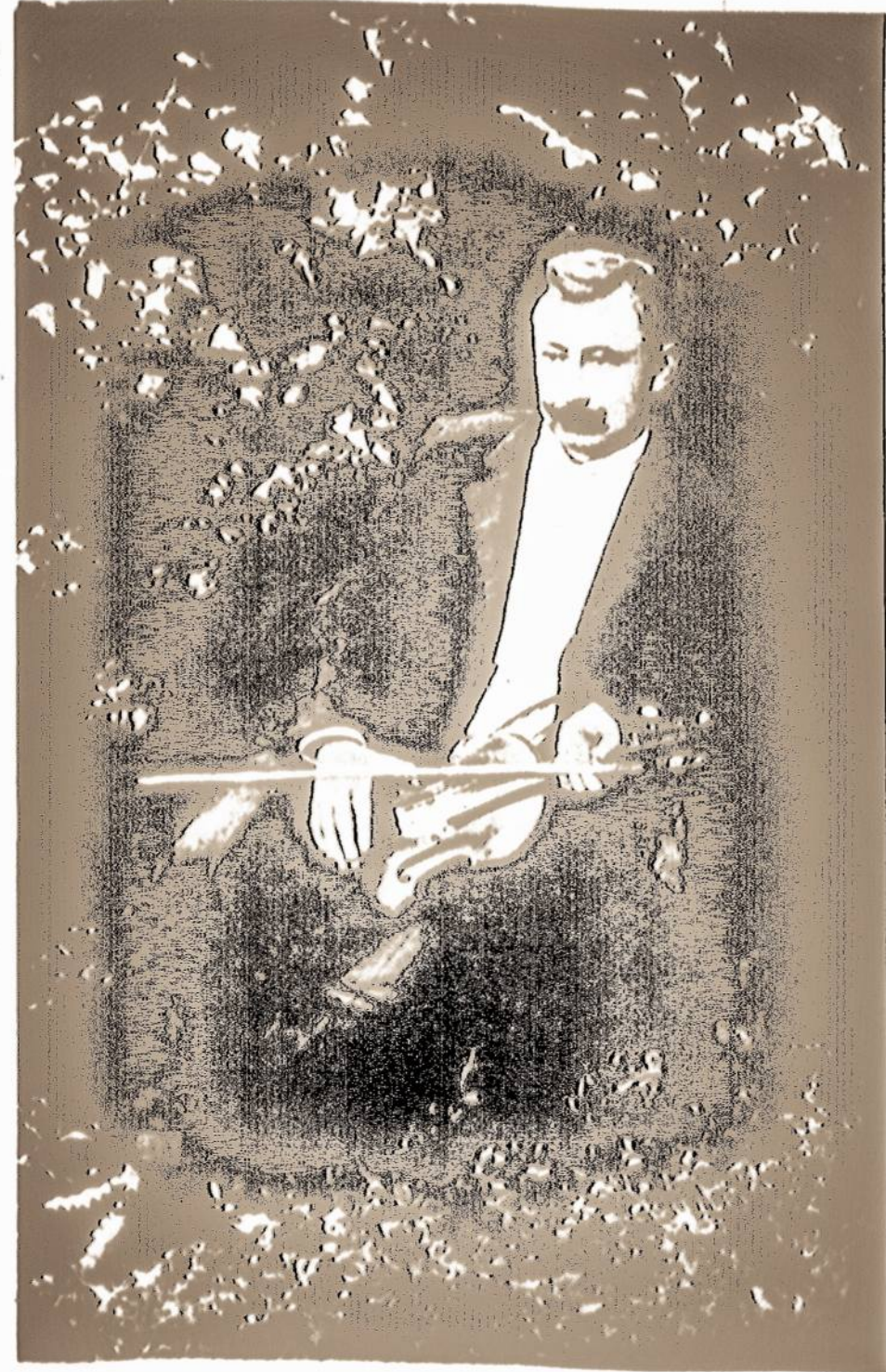
Mikas Petrauskas gimė 1873 m. rugsėjo 29 d. Švenčionių apskrityje, Palūšės bažnytkaimyje, vargingo valstiečio šeimoje. Jo tėvas Jonas Petrauskas buvo gimęs Seduvos apylinkėje, jaunystėje mokėsi Rygos mieste dailidės amato, bet po 1863 m. sukilimo jam teko slapstytis įvairiuose Vilniaus gubernijos užkampiuose. Tada jis pradėjo verstis vargoninkavimu, nes, gyvendamas Rygoje, buvo pramokęs ir vargonais groti.

Kompozitoriaus motina Juozapata Rastenytė, taip pat kilusi iš neturtingų valstiečių šeimos, Palūšės parapijos, Untagarės kaimo, buvo pagarsėjusi kaip šauni kaimo dainininkė. Abu kompozitoriaus tėvai turėjo gerą muzikinę klausą ir mėgdavo dainuoti; tėvas – gražiu tenoru, o motina – altu. Visi jų vaikai (šeši sūnūs ir dvi dukterys) pasižymėjo muzikiniais gabumais ir gražiais balsais. Jie dažnai dalyvaudavo įvairiuose kaimo choruose. Sūnūs Mikas ir Kipras tapo įžymiais dainininkais. Gaustoje Petrauskų šeimoje Mikas buvo vyriausias. Vos penkiolikos metų sulaukęs, jis jau savarankiškai vargoninkauja, tuo užsidirbdamas sau duoną.

Pirmąjį muzikinį išsilavinimą Mikas gavo Rokiškio muzikos mokykloje, kurią baigė 1899 m. Po to jam teko vargoninkauti Labanore, Obeliuose, Gervėčiuose ir kituose Lietuvos miesteliuose. Visur M. Petrauskas, kiek leido tuometinės sąlygos, dirbo visuomeninį muzikinio švietimo darbą: organizuodavo chorų, orkestrų, ruošdavo koncertus, vaidinimus ir kt. Gervėčiuose jis buvo suorganizavęs 80 žmonių chorą ir 36 žmonių orkestrą.

Nepasitenkindamas turimu išsilavinimu, M. Petrauskas nuvyko Peterburgan. Ten jam pasisekė įstoti į Valstybinę Peterburgo konservatoriją, kurioje dainavimo bei kitų muzikos mokslų mokėsi pas Gabelį, Liadovą,

AB Sodurka

Komp. Mikas Petrauskas 1918 metais

planavimo projekte stengiamasi pilnai išsaugoti esamą gamtos grožį, jį darniai papildant naujais statiniais, organiškai įkomponuotais į gamtos peizažą.

Generaliniame plane numatyta gerokai išplėsti miesto centro ribas. Pradedant Gedimino kalnu, Lenino prospektu, apimant dešinią Neries krantą iki Ukmergės gatvės. — miesto centras per Žvėryną nusitęs iki projektuojamo šiaurės vakarų gyvenamojo masyvo, jis pasipuoš naujais nūdieniškos architektūrinės išvaizdos pastatais. Dar šiais metais numatoma vi-sasąjunginiu mastu organizuoti konkrečią miesto centro išplanavimo projektui paruošti.

Naujas gyvenamasis masyvas šiaurės vakarų rajone bus visiškai naujas šiuolaikinės planinės struktūros miestas su plačiu įvairiausios paskirties įstaigų tinklu. Birmojo gyvenamojo rajono (dabartinio Lazdynų kaimo vietoje), skirto 30-čiai tūkst. gyventojų, statybą numatoma pradėti 1965 -- 66 metais.

Architektai E. Čekanauskas ir V. Brėdikis jau baigia paruošti šio rajono detalų išplanavimo ir užstatymo projektą. Gyvenamasis rajonas organizuojamas iš 4 mikrorajonų. Kiekviename mikrorajone bus mokyklos, vaikų darželiai-lopšeliai, prekybos centrai, sodas su sportiniu kompleksu, kurių aptarnavimo radiusas neviršys 400 — 500 metrų. Rajono centre iškilis kino teatras, klubas, poliklinika, vaistinė, specializuotos parduotuvės, kavinės ir t. t. Gyvenamieji namai bus izoliuoti nuo magistralinių gatvių.

Užstatymui taikomi nauji gyvenamųjų namų ir visuomeninių pastatų tipiniai projektai, kurie tiek savo vidaus išplanavimu, tiek ir išorine išvaizda bus žymiai pranašesni už dabartinius; projektuojami penkių, devynių ir net keturiolikos aukštų gyvenamieji namai, įvairius pastatų aukštis leis žymiai geriau išnaudoti gyvo ir neramaus reljefo ypatybes, sudarys galimybes sukurti architektūriniu kompoziciniu požiūriu išraiškingą ir įvairių užstatymą.

Atjaunės ir miesto senoji dalis, ypač senamiestis. Generaliniame plane numatoma pašalinti menkaverčius, neturinčius istorinės-architektūrinės reikšmės pastatus, jų vietoje užveisti želdinių plotus, o paliekamus pastatus atitinkamai restauruoti, pritaikyti juos normalioms gyvenimo ir eksploatacijos sąlygoms.

Taip pat numatoma išsiaiškinoti miesto rajonų, žemus, nedidelius pastatus pakeičiant daugiaaukščiais. Tačiau šių kvartalų rekonstrukcija bus vykdoma kiek vėliau — mes dar turime skaitytis su butų problema.

Pracityje susiklostęs Vilniaus gatvių tinklas šiandien jau nebeatenkina nuolat augančių miesto transporto poreikių. Artimiausių dešimtmečių bėgyje šie poreikiai dar labiau išaugs. Jau dabar (o juo labiau ateityje!) lemiamos reikšmės transporte įgyja netiek nuotolis, kiek kelionėje sugaištas laikas. Į visą tai atsižvelgiama.

Transportas turi būti greitas, patogus, saugus. Dėl šių priežasčių genplane numatoma iš esmės pakeisti miesto magistralinių gatvių sistemą.

Atskirus gyvenamus ra-

jų judėjimo. Numatomas ir naujas patogesnis įvažiavimas į miestą iš Kauno. Naujoji įvažiavimo į miestą trasa bus nepalyginamai įspūdingesnė už dabartinę Raudonosios Armijos prospektą.

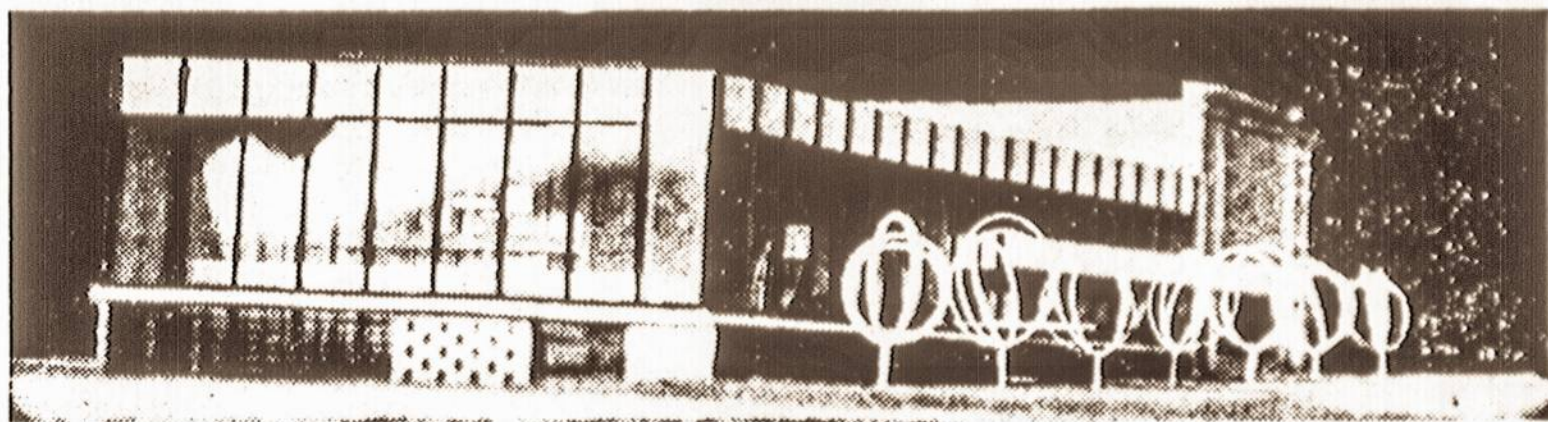
Transporto problemos sukelia naujų gatvių ir tiltų per Nerį statybą, daugelio esamų gatvių rekonstrukciją. Dideli darbai bus atlikti jau artimiausiais metais. Jau dabar baigiamos rekonstruoti Sierakausko ir Montvilos gatvės, kurios jungs miesto centrą su aerouostu. Numatoma rekonstruoti bei pratęsti K. Požėlos gatvės krantinę kairiuoju Neries krantu pro Vingio parką, Žemaitės gatvę iki R. Armijos prospektu. Greitasis transportas iš Kosciuškos ir Antakalnio gatvių numatomas ties Slušky rūmais nukreipti į Neries krantinę. Antakalnyje jau vyksta statyba naujo lengvų formų

Per artimiausius 3 — 4 metus neatpažįstamai pasikeis eilės miesto rajonų užstatymas.

Raudonosios Armijos prospekte baigiamas užstatyti kvartalas Nr. 10, kuriame dar šiais metais planuojama statyti pirmąjį eksperimentinį devynių aukštų stambiaploktį gyvenamąjį namą. Kitoje prospekto pusėje bus pradėta mikrorajono Nr. 9 — 7, statyba.

Kairysis Neries krantas Antakalnio rajone bus baigtas užstatyti jau sekančiais metais. Priešingoje Neries pusėje, į šiaurę nuo Žalgirio stadiono, sekančiais metais bus pradėta statyti du stambūs mikrorajonai, kuriuose gyvens daugiau kaip 20 tūkstančių gyventojų. Jau vyksta mikrorajono prie Verkių g-vės, už kino teatro "Tėvynė," statyba. Netolimoje ateityje iškilis eilė visuomeninių pastatų; prekybos centras dešiniajame Neries krante, Aukščiausiojo teismo rūmai šalia Respublikinės bibliotekos, autobusų stotis, kuri betarpiškai jungsis su geležinkelio stotimi, viešbutis "Inturistas" geležinkelio stoties aikštėje, eilė eksperimentinių bei mokslinio tyrimo institutų ir kitokios paskirties pastatų.

Vilniaus miestas pirmą kartą savo istorijoje stovi prieš tokias svarbias urbanistines problemas. Sudaromo generalinio plano įgyvendinimas, grandiozinės statybos pareikalauja iš mūsų architektų, inžinierių ir statybininkų dar daugatkalbiaus kūrybinio darbo, bet, nėra abejonės, — jie garbingai išspręs šiuos uždavinius.

Vilniaus centrinio pašto rekonstrukcijos maketas. Autoriai - A. ir V. Nasvytis.

Pirmoje eilėje būtina iškelti iš senamiestio įvairias dirbutes, sandėlius, nėretai dar įsikūrusius vertinguose architektūros paminkluose. Tai žymiai sumažintų šio miesto rajono transporto intensyvumą, pagerėtų ir jo sanitarinė būklė. Vilniaus senamiestis turi tapti miestu-muziejumi!

jonus su miesto centru, pramonės rajonais, poilsio vietomis, sportiniais kompleksais, o taip pat su išoriniais keliais riš rajoninės bei miesto reikšmės magistralės, kuriomis vyks saugus ir nenutrūkstamas transporto eismas; magistralės bus izoliuotos nuo gyvenamųjų rajonų ir pėsčių-

gelžbetoninio tilto, į kurį bus tiesiamos naujos magistralės. SEC'o rajone pradedamas projektuoti dar vienas tiltas, kuris jungs naują gyvenamąjį masyvą šiaurės vakaruose su miestu; nauji tiltai ir magistralės atpalaiduos miesto centrą nuo tranzitinio transporto.

Rimskj-Korsakovą ir kitus įžymius muzikus. M. Petrauskas baigė konservatorijos vokalinių fakultetą su pažymiu "labai gerai" ir gavo laisvojo menininko vardą. Šį vardą gaudavo tie ansolventai, kurie išlaikydavo ne vienos kurios specialybės, bet visų konservatorijoje dėstomų disciplinų egzaminus.

Bestudentaudamas M. Petrauskas Peterburge 1903 m. suorganizavo ir vedė lietuvių jaunimo chorą. Pats jis dažnai dalyvaudavo ruošiamuose lietuvių vakarėliuose, dainuodavo solo ir vaidindavo svarbiausias roles.

Peterburge M. Petrauskas parašė ir 1903 m. pastatė operetes "Kaminkrėtys ir malūnininkas" ir "Adomas ir Ieva."

M. Petrauskas buvo aktyvus prasidėjusio tuo metu Peterburge revoliucinio judėjimo dalyvis. Jis uoliai platino caro valdžios draudžiamą lietuvišką spaudą, sakė prakalbas, nukreiptas prieš caro valdžią, ir rašė revoliucines dainas.

Grįžęs į Lietuvą, M. Petrauskas artimai draugavo su įžymiuoju Lietuvos darbo žmonių vadu V. Mickevičium-Kapsuku ir kitais lietuviams revoliucionieriais. 1905 m. revoliucijos metu jo buite Vilniuje, Jokūbo skersgatvyje Nr. 4., dažnai vykdavo slapti susirinkimai, kuriuose ir pats dalyvaudavo. Jis slėpdavo nelegalią literatūrą ir pats ją platino. Pas jį dažnai buvo daromos kratos; tai privertė kompozitorių nuolatos kaitalioti gyvenamąją vietą.

Pirmąją savo operą "Birutę" M. Petrauskas parašė 1906 m. Tų pačių metų spalio 6 d. ji buvo pastatyta Vilniuje, dabartinės Filharmonijos salėje. Tai buvo pirmas viešas reikšmingas lietuvių muzikinis sceninis pasirodymas, todėl sukėlė didelį susidomėjimą. Šiame spektaklyje dalyvavo 160 choristų ir apie 40 Vilniaus orkestrantų. Kostiumus, avalynę, juostas, skrybėles, o taip pat visą reikalingą butaforiją iš savo medžiagų pagamino vilniečiai — choro dalyviai. Abu broliai Petrauskai aktyviai dalyvavo spektaklių technškai paruošiant. Visa buvo daroma su meile ir atsидėjus.

Kompozitorius Stasys Šimkus, išgirdęs M. Petrausko "Birutę" ir jo chorą, sakėsi iš džiaugsmo verkęs ir virpėjęs kaip lapas. Iki 1906 m., kalbėjo jis, mes turėjome vos keliolika originalių lietuviškų dainų, o M. Petrauskas jau statė (1903 m.) operetes "Kaminkrėtys ir malūnininkas" ir "Adomas ir Ieva," operą "Birutę" (1906 m.). M. Petrauskas — pirmasis lietuvis muzikas-profesionalas.

1906 m. vėly rudenį M. Petrauskas dėl caro valdžios persekiojimų buvo priverstas bėgti į užsienį. Atsimenu paties kompozitoriaus pasakojimą, kad kartą jis, bekoncertuodamas Vilniuje, sužinojęs, jog salėje sėdi policijos agentai, pasirodę, koncertui pasibaigus, jį suimti. Nebaigęs koncertuoti, jis tada pritraukęs metu persirengęs kitais drabužiais, prisilipdęs ūsus ir pro užkulisinį išėjimą laimingai nuo tų agentų pasprukęs. Ilgą laiką tarpą jis gyveno sveikima pavarde. Pagaliau, palikęs Lietuvą, nutarė vykti į užsienį — į Šveicariją.

Šveicarijoje M. Petrauskas bendravo su rusų politiniais emigrantais ir net pažino Vladimirą Iljičių Leniņą. Kipras ir Elena Petrauskai pasakojo, kad Mikas ne kartą tai su pasididžiavimu prisimindavęs.

Iš Šveicarijos M. Petrauskas persikėlė į Paryžių. Ten jis tęsė savo muzikines studijas -- mokėsi kompozicijos pas įžymų prancūzų kompozitorių Vidor.

Norėdamas pasidaruoti lietuvių išievių tarpe, M. Petrauskas 1907 m. atvyko į JAV. Aš tuomet dar tik tesvajojau apie muziką, o jis jau buvo muzikas.

Amerikoje M. Petrauskas rado neblogą dirvą savo darbui. Mūsų išieviai ilgėjosi savo gimtojo krašto, savo liaudies dainų, — jos buvo labai mėgiamos. M. Petrauskas pradėjo koncertuoti įvairiose mūsų išievių kolonijose. Jis turėjo stiprų, plataus diapazono, gražaus tembro lyriškai dramatinį tenorą. Jo koncertų programa būdavo įvairi ir įdomi. Kūrinis jis dažniausiai atlikdavo jų originalų kalba: lietuvių, rusų, lenkų, prancūzų, italų, hebrajų, baltarusių, ukrainiečių ir kitomis kalbomis.

Bekoncertuodamas M. Petrauskas pajuto lietuviškų harmonizuotų dainų trūkumą, todėl ėmė jas pats komponuoti, nes lietuvių kompozitorių iš Lietuvos sunku buvo prisiprašyti, — jų gi ir tebuvo vos keli.

Mes, chorų vedėjai, nutvėrė šių M. Petrausko dainelių rankraščius, juos persirašinėdavome, slaptai vienas kitam perduodavome... Na, ir pasklisdavo M. Petrausko dainos, tokios gražios, mielos ir suprantamos paprasto lietuvių išievio darbininko sielai.

Matydamas savo dainų populiarumą, kompozitorius pradėjo periodiškai spausdinti leidinį "Lietuviškos kanklės," kuriame skelbė dainas — solines ir chorui, duetus, kūrinus smuikui, fortepionui ir kt. Iš pradžių išleisdavo po vieną dainą per mėnesį, vėliau ėmė daugiau ir dažniau spausdinti.

Bus daugiau

STEBĖTOJO PASTABOS...

Varšuvos Trybuna Ludu rašo, būk Vakarų kultūra ir literatūra esančios persunktos pesimizmų ir gyvenimo paneigimų. Mūsų Draugo V. Rim. tuojau pasiskubino tai patvirtinti, vedamajame pasakodamas: Iš tikrųjų Sovietijos laimėjimai prieš JAV yra per daug aiškūs (?), kad jų nematytumėm...Sunku yra tikėti, jog aukščiausiuose postuose (Washington), nuo kurių priklauso visi svarbieji politiniai posūčiai, nėra slaptos rankos, kuri juos rikiuotų ir vairuotų." — Na, kągi, gal užpirkime mišias Šv. Judui (sakoma, visų "lost causes" patronui), gal šią "slaptą ranką" nuo mūsų galvų nuimty?

Laikraštėlis Jewish Currents ir toliau tęsia vaju prieš tariamus "nacių kriminalistus": gegužės nr. puola JAV Imigracijos Tarnybą, kam ji, girdi, jų nedeportuojanti?

Šis laikraštėlis yra žydų komunistų leidžiamas. Pirmiau ėjo Jewish Life vardu, kurį leido tariamoji Morning Freiheit Sąjunga. Autorius mūsų spaudą sudilginusios knygelės, Charles R. Allen Jr., pasirodo, jau gerokas laikas broliaujasi su komunistams palankiomis organizacijomis.

Mano apsilankymas Lietuvoje

Kubos krize ir

Vienybės koncertas

Buvau norėjusi Lietuvą pasiekti lapkričio pradžioje, pirma negu iškrito pirmasis sniegas ir kad laidotuvės Rasų kapinėse įvyktų mano vyro mirties metinių sukakties dieną — lapkričio 11.

Deja, taip neišėjo.

Spalio mėn. iškilio Kubos krizė, dėl kurios, kaip ir visi, susirūpinau, kad tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos neužsiliepsnotų karas.

Kurgi pasidėčiau, jei kelionėje pradėtų kristi bombos ir negalėčiau sugrįžti namo? Tuo pačiu metu ir Vienybę užgriuvo nauji rūpesčiai.

Lapkričio 24, kada turėjo įvykti Vienybės koncertas (jau man grįžus iš Lietuvos), į kurį iškviečiau komp. J. Gaidelio vadovaujamą Bostono Lietuvių Chorą pastatyti "Kantatą apie Lietuvą", New Yorko Ramovės skyrius pasirinko tą pačią dieną Lietuvos kariuomenės minėjimui.

Du didesni parengimai tuo pačiu metu atrodė per daug rizikinga, ypač, kada išlaidos nemažos, o visų koncertų lankytojų skaičius retėja.

Ramovėnams atsisakius savo datą pakeisti, prašydė naujos derybos su Brooklyno Academy of Music, užsitęsios kelias savaites, iki buvo suderintas vakaras, priimtinas programos dalyviams iš Bostono.

Zodžiu, visokie trukdymai ir rūpesčiai mano kelionę nudelsė iki gruodžio vidurio. Iš dalies buvau patenkinta, kad Kalėdas ir savo vedybų 24 m. sukaktį Kūčių vakarą paminėsiu Vilniuje...

Bijojau tik šalčio, nes žiemos kelionei nebuvau tinkamai pasiruošusi. Mano seni kaliai apsinėsiu. Iy nepatogu tokiais vykti Lietuvon, o naujiems neturli pinigų.

Bet negi dėlto delsiu kelionę, kurią tokiois sunkiomis aplinkybėmis padėjo apmokėti giminės ir artimi bičiuliai.

Tiek to. Nutariau apseiti be kallių, nusi-pirkau tik porą šiltesnių megztinių.

Jisai manęs neapvyli

Kelionės išvakarėse atvyko mano brolis Antanas Vaivada iš Washingtono, su kuriuo norėjau pasitarti Vienybės tęstinumo ir šeimos palikimo reikalais, jei kartais kelionėje ištiktų nelaimė ar lėktuvas nukristų...

Tai manęs nebaugino, kadangi gerai apsidraudžiau. Jeigu jau žūčiau, tai bent Vienybė praturtėtų, išsimokėtų skolas ir jos redaktoriams bei bendradarbiams būtų atlyginta... pasirašydama testamentą galvoju.

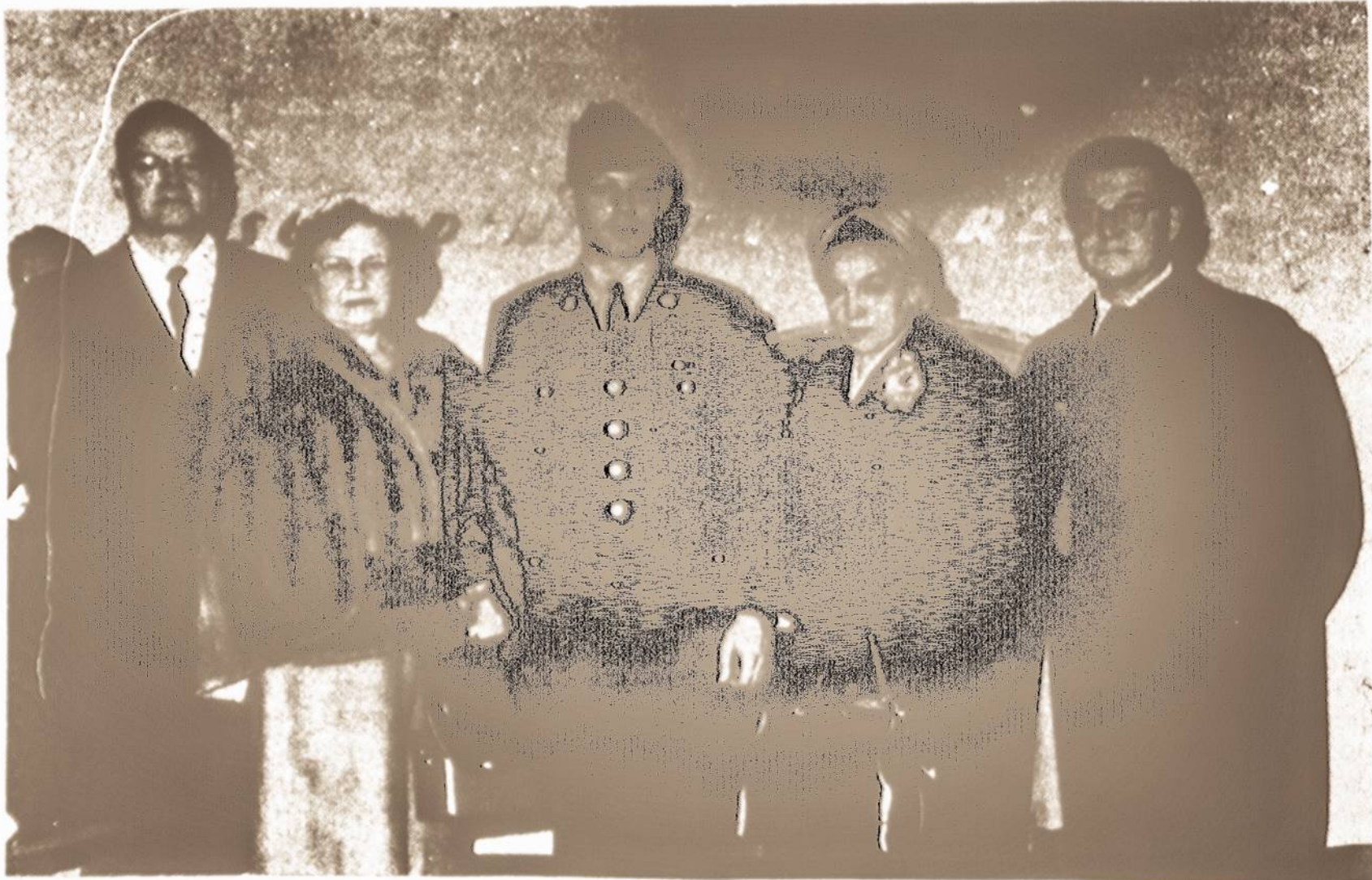
Tą patį vakarą su bonka šampano atsiveikinti atėjo rašytojas Juozas Petrėnas, o vėliau Rožė Mainelytė su didžiausiu pakietu dovanų savo giminėms Lietuvoje.

Bet vis lūkuriauju sūnaus, kuriam jo skyriaus Armijos vadovybė žadėjo suteikti "emergency leave", kai vyksiu Lietuvon, kad pavaduotų mane Vienybėje.

Laukiu, bet nesulaukiu.

Iš Fort Devens, Mass., pagaliau ateina "special delivery" laiškas. Juozukas ramina:

"Gavau pailgintas atostogas, gali ramiai

Atvyke į Idlewild aerodromą New Yorke, dar turėjome laiko nusifotografuoti. Nuotraukoje - (iš k. į d.) Walter Sinus su motina Amelia Sinušiene, mano sūnus Juozas ir dešinėje - brolis Antanas Vaivada iš Washingtono.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

važiuoti Lietuvon, tik nežinau, ar spėsiu laiku namie atsirasti, kad galėčiau išlydėti. "Siunčiu 20 dol., tik tiek tepajėgiu prisidėti prie kelionės išlaidų. Nesirūpink, su Salomėja Vienybę išleisime. Žinai, kaip mudu sutinkame. O jei ji man padės su lietuvių kalba, tai ir "DABAR" bandysiu parašyti. Esu laimingas, kad galų gale įvykdai Tėvo valią. Jau nebesitikėjau tos dienos sulaukti..."

Nusiminiau, kad su sūnumi neteks atsiveikinti.

Per visą naktį nemiegojau, vis trūšiau, tvarkydama Vienybės reikalus.

Bet mano lūkurliavimas nebuvo veltui. Beveik švintant, gruodžio 20 d. rytą, Juozukas atsirado namuose, visą naktį keliavęs autobusu.

Jisai manęs neapvyli.

Cadillacu į Idlewild aerodromą

Mano viza, kurią išrūpino Cosmos Travel agentūra New Yorke ir kuri tvarkė kelionę, Lietuvon tegalėjo 7 dienas. Pirkau terminuotą bilietą, nes daug pigiau kainuoja, pagaliau, ilgiau ir negalėjau viešėti. Sausio 5 d. būtinai turėjau būti namuose. Tą dieną baigėsi mano kareivio "emergency leave".

Rodos, vykstu neliagam, bet kiek daug to pasirodymo. Vos kelios valandos beliko, o dar nepradėjau pakuotis, ir urna, kurią atsiuntė mano sesuo Elena Vainiūnienė iš Philadelphiajos, dar neparuošta.

Nusiraminau, kai į namus atvyko jaunas Juozas Garšva, kuris dar kartą suteikė pasuktinį patarnavimą, urną supakuodamas kelionei į Lietuvą...

Vienybės kelio Juozo Garšvos įpėdinis ir pavaduotojas — jo sūnus jaunas Juozas, parūpino ir reikalingus mirties paliudijimo dokumentus.

Vakarop, sutemus, kelionei pasiruošusi, atvyksta mano kalmynai ir artimi bičiuliai, Amelia Sinušienė su sūnumi Walter.

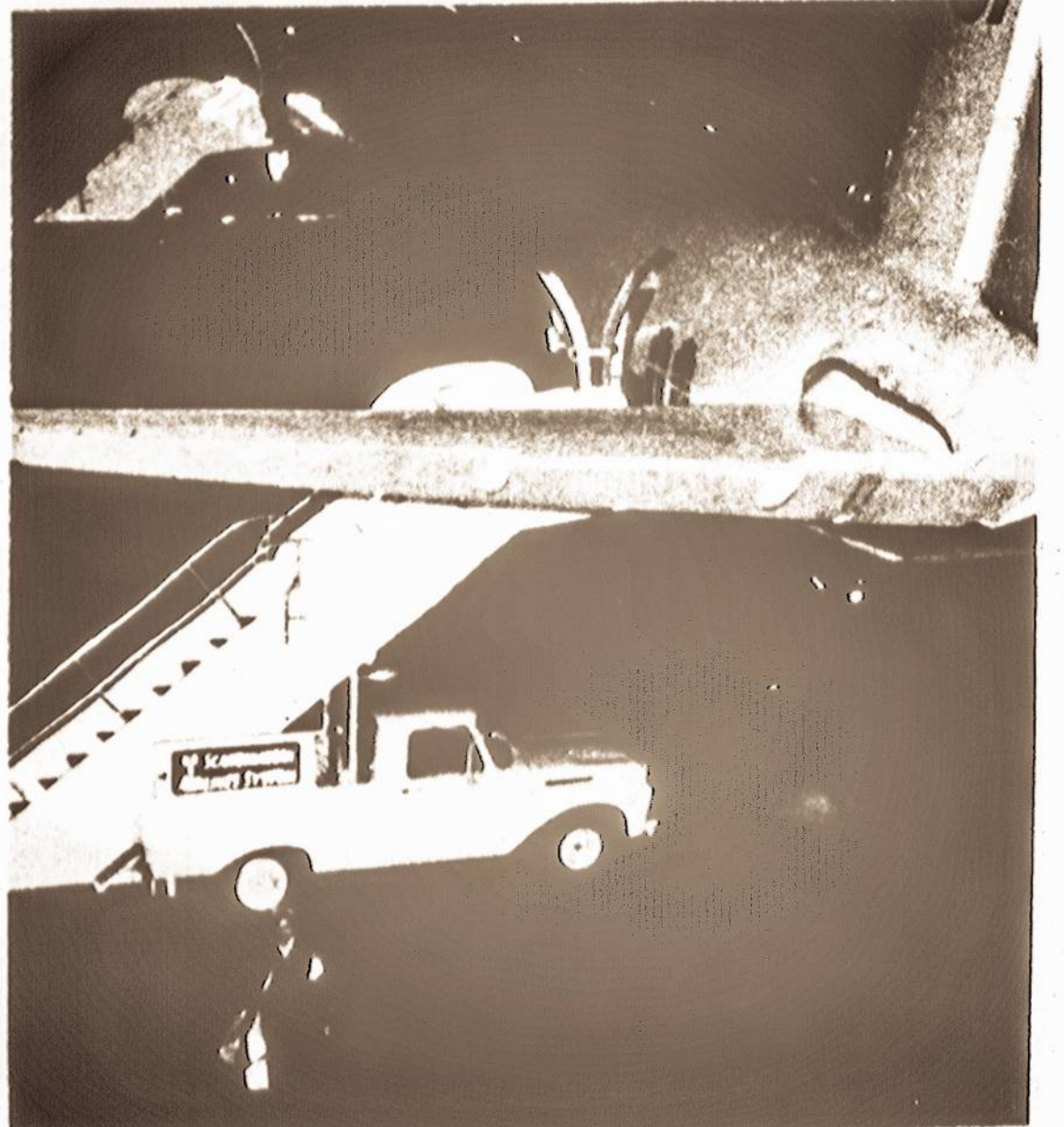
Atsiveikinu su Onute, savo seseria, kuri lieka namuose šeiminkauti ir dar nubėgu paglostyti savo vilkiukus, Vienybės sargus, "Duke" ir "Duchess". — Būkite geri šuniukai, jiems sakau.

Paskui, visi Sinušų Cadillacu išvykstame į Idlewild aerodromą. Lėktuvas turi išskristi 7 val. vakare.

SAS laukiamame kambaryje garšlakabliais pranešama, kad lėktuvas vėluos.

Prieš kelionę išgeriame po kokteilį ir dar turime laiko nusifotografuoti. Mano brolis nutaria, kad poetui Eduardui Mieželaičiui reiktų išsiųsti telegramą, jog jau vykstu Lietuvon.

A. Sinušienė, nekartą pati keliavusi, rūpinasi, kaip pajėgsiu panešti tiek daug daiktų, kurių nenoriu atiduoti į багаžą: ant pečių du foto aparatai, vienoje rankoje urna, kitoje krepšis Kodak filmų ir didžiulis rankinukas. Paskutiniu momentu Narkėliūnaitė dar sugalvoja, kad man reikia pasiimti daugiau "Kleenex". — Girdi, kelionėje būsi reikalinga. Be to, ji nori, kad jos bičiuliui rašytojui Albinui Žukauskiui Lietuvoje nuvežčiau bonką burbono.

SAS lėktuvas, kuriuo 1962 m. gruodžio 20 d. išskridau iš New Yorko Idlewild į Copenhagą, pakeliui į Vilnių.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Kur visa tai padėti?

A. Sinušienė nuperka dar vieną SAS krepšį. Sudame likusius daiktus, o ji dar pridėda kartoną cigarečių ir į ranką įspaudžia voką su savo auka. Tai mano kelionpinigiai.

Ir taip jie mane nulydėjo iki SAS lėktuvo, į kurį vos vos užlipau.

Jau dvi paras nemigusi, o prieš akis — ilga kelionė. SAS lėktuvas iš New Yorko Idlewild aerodromo į Copenhagą pakilo apie 9 val. vakaro. (BUS DAUGIAU)

Kviečia į Los Angeles

su filmais iš Lietuvos

BENDRAS LAIŠKAS - LEIDĖJAI IR REDAKTOREI

Didžiai gerb. p. Tysliaviene ir p-lė Narkėliūnaitė,

Štai, sugrįžęs iš tos didžiosios kelionės aplink Ameriką, rašau Jums laišką. Šiuo laišku aš noriu išreikšti Jums dėkingumą už taip mielą priėmimą, viešint man Brooklyne. Vis dar tebėra man gyvi atsiminimai ir įspūdžiai, gauti beviešint Vienybės pastogėje.

Nepaprastai buvau nustebintas, gavęs progos pažiūrėti ir Jusų Lietuvoje sukty filmų. Kaip gerai, kad juos lydėjo ir įkalbėti paaiškinimai.

Filmai padarė man gily įspūdį! Kaip buvo miela žiūrėti tuos miestus, kuriuose prabėgo dalis jaunystės, Štai, filmuose: Kaunas, Laisvės Alėja, (nekalbėsiu jau apie priemlestį) Pleno Centras, Pašto Rūmai, miesto sodas, Karo Muziejus, kuris gerokai pakitęs, ir po to aš mačiau tai, kas buvo visa mano gyvenime svajonė — Valstybės Teatras. Kiek čia skubėta tuo šaligatviu; tada galvoju aš. Buvau sujaudintas. Rodos, kad aš vėl lėksi, kad nepavėluočia į repeticiją, kad neporintų rež., jog minutę vėlavau ir rūščiai nelšbarty, kaip kadaise barė Kubertavičius pavėlavus į "Aukso Gromatą".

Toliau — VILNIUS! Puošnios bažnyčios, Katedra — okupanto uždaryta... Gedimino pilis, Gedimino gatvė pilna žmonių džiaugiasi vasara. Stadionas, parkai, Juk ir čia yra atsiminimų. Pagaliau ir p-lė Narkėliūnaitės skurdi tėviškė. Be to, dar keletas gerai pažįstamų veidų: Petrauskienė — Žalinkevičaitė, Kubertavičienė ir garsusis menininkas su retu savo rinkiniu — Zmuidzinavičius.

Atleiskite, kad aš čia viską vadinu Jums, gal trum-

pai reiktų ištarti — DĖKUI! Prie šito leiskite paklausti, dėl ko man anksčiau tiek nelgiamo teko girdėti apie tuos filmus?

Stebiuosi neobjektyvumu! Juk man teko matyti vieno keliautojo filmus, ir jis be reikalo buvo smarkiai išgirtas. Labai gerbiu patį keliautoją Kuraitį, bet kaip apie patį jo filmą neverta nei kalbėti. Norėčiau, kad Jūsų filmus galėtų pamatyti ir tolimos lietuvių kolonijos, juk tai puikiai sugebėta pagauti gražų momentą, įkalbėtas paaiškinimas darė jį patraukliu ir įdomu.

Norite žinote kaip pavyko kelionė? Trumpai. Buvo labai įdomu ir džiaugiuosi tiek apkeliavęs. Kaip jau skundžiausi, kad New Yorke — šalta, bet patekus į šiaurę, mačiau pačią žiemą! Gal kiek per ankstyva kelionė. Labai apgailėjau, kad pamečiau sukty filmą. Išivaizduokite, jis buvo mano veik visos kelionės dokumentas. O kas svarbiausia, tai ten buvo vaizdai ir Lietuvos vėlavos aukštyn kojom, prieš Jungtines Tautas! Koks tai "sugebėjimas" mūsų vadovaujančių! Stebėjau! spausdamas aparato mygtuką. (Dabar vėlavai jau pataisyta nuo gegužės 2 d. Red.)

Išsiuosi ir galvoju, kad visur gerai, bet Los Angeles yra geriausia. Tad kviečiu atvažiuoti ir pasiimti abu filmus. Juk čia mes tik iš spaudos esame susidare klaidingą nuomonę. O pamatyti, manau, ir čia visi labai norėtų. Man viskas atrodė kitoje šviesoje, kada pats pamačiau ir pasikalbėjau. Būkite darbščios, sveikos ir veskite Vienybę geru lietuvių keliu.

Jus gerbiąs,

J. KARIBUTAS
Los Angeles, Cal.

Iš vienos vienybiečių šeimos veiklos

Hempstead, N. Y. -- Mokslo metų pabaiga atneša gerų žinių daugeliui vienybiečių, ypač tų, kurie turi besimokančio jaunimo.

Viena tokia šeimų bus ir Vienybės skaitytojai Hempstead mieste. Tai Prano ir Elenos Yankų šeima. Jų sūnus Jonas A. Yankus, kongresmanui John W. Wydler padedant, priimamas į JAV Karinę Akademią West Pointe. Jam dabar 17 m. amžiaus. Į West Pointo kadetus įsiai bus priimtas liepos 1 d., vos po savaitės kai jis baigs Hempstead High School.

Abudu broliai yra buvę aktyviais skautais, be to, šiaip dalyvavę moksleivių veikloje.

Yankai dar augina sūnų Robertą, 11 m., ir dukterį Kristiņą, 9 m. amžiaus.

Yankai, kurie šį pavasarį minėjo savo 22 metų vedybų sukaktį, savo mieste aktyviai dalyvauja mokyklų, skautų ir visuomeninėje veikloje nuo pat savo atsikėlimo į Hempstead 1947 m.

Pranas Yankus jau apie 17 metų dirba su TWA oro linijų kompanija, o Elena Yankienė reiškiasi Parents and Teachers organizacijoje, kurios ji yra vicepirmininkė.

Be to, ji vicepirmininkės pareigas eina ir Community Chest Hempstead skyriuje. Už nuopelnus P-T organizacijos veikloje pernai Yankienė yra New Yorko valstybės P-T kongreso išrinkta amžina garbės nare.

Yankų tėvai yra ilgamečiai vienybiečiai. Prano tėvas Jonas dabar gyvena Phillipsburge, N. J., prieš tai gyvenęs Easton, Pa., o Elenos tėvas Vincas Struogis, kuris šį birželį jau bus 93 metai amžiaus, ne tik Vienybę skaito, bet ir renka jos komplektą.

Nors pereitą žiemą buvo susirgęs, Vincas Struogis dar gerai laikosi ir džiaugiasi savo anūkų laimėjimais moksle ir pasisekimais. Tikėdamasis sulaukti gražių vasaros dienų, jisai be paliovos darbuojasi savo darže, tame pačiame, kurį taip noriai jis aprodavo Juozui Tysliavai, kai tasai Vincą retkarčiais aplankydavo ir kurį dar norėjo redaktoriui parodyti, bet neparodė, nes Tysliava jau nebeaplankė.

"Mes visi liūdime jo (Tysliavos) netekę, nes jis buvo puikus žmogus," -- rašo Elena iš Hempstead.

Jonas Yankus

Būsiamasis kadetas yra pasižymėjęs stropumu ir gabumais. Jisai priklauso National Honor Society ir yra laimėjęs New Yorko valstybės Regents College Scholarship, kartu su gubernatoriaus Rockefellerio ir tarybos nario Carlino sveikinimo laiškais.

Mykolas Yankus

Taip netrukus Jonas pasieks savo vyresniojo brolio pėdomis į karinį gyvenimą, tik skirtinga kryptimi, nes jo brolis Mykolas (19 m. amžiaus) šiuo metu jau baigia savo "freshman" metus JAV Jūrų akademijoje Annapolyje.

Motery Vienybės Pavasario baliuje. Nuotraukoje (iš k. į d.) - Jonas Valaitis, Martha Lisauskienė su savo vyru Petru Lisausku ir V. Tysliavienė. Petras Lisauskas, Maspetho Lietuvių Piliiečių Klubo vedėjas, Vienybės mašinų fondui paaukodamas 50 dolerių, pareiškė: "Vienybės aukotojų ir rėmėjų tarpe pasigendu mano kartos Amerikoje gimusių lietuvių. Be to, norėčiau aukotojų tarpe matyti daugiau buv. dypukų, ypač tuos, kuriuos globojau būdamas JAV kariu, kai II Pas. karui baigiantis užtikau Vokietijoje, Salzburgo apylinkėse. Visi esame įpareigoti padėti laikraščiu, kuris tarnauja visų lietuvių reikalams. Be Vienybės mūsų lietuviškas gyvenimas tikrai būtų nuobodus." Petras Lisauskas gyvena Maspeth, su žmona Martha augina dvi dukreles. Prieš karą jisai vadovavo lietuviškai radijo programai Brooklyne. S. Narkėliūnaitės nuotr.

Lietuviai biznieriai remia Vienybę

Nežiūrint to, kad laikraščio pagrindinės pajamos yra prenumeratos mokesčiai, bet tai toli gražu neužtenka visoms išlaidoms apmokėti. Reikalinga ir skelbimų.

Vienybė nėra gausi garsinimais, nes lietuvių biznierių skaičius vis mažėja, o naujai įsikūrusios įstaigos, nepriklausydamos nuo lietuvių klientūros, lietuviškuose laikraščiuose nesiskelbia.

Iš kitataučių taip pat sunku garsinimų išprašyti, kadangi lietuviškų laikraščių tiražai, palyginus su kitų tautinių grupių leidiniais, pav. italų, ispanų, lenkų, vokiečių, rusų ir kt., per daug maži.

Tiesa, kai kurie mūsų tautiečiai, kartais teirujasi, kodėl pav., mūsų kalmynas Brooklyne - Darbininkas - kitataučių garsinimų turi

palyginti daug, o Vienybėje beveik nieko.

Paašikinti nesunku. Darbininko garsinimų agentas, kreipdamasis į kitataučius nepasako, kad tai lietuviškas leidinys. Kai prašoma garsinimo, tas agentas pabrėžia, kad tai laikraštis, kurį leidžia "Franciscan Fathers", jo tautybės neišduodamas.

Vienybė taip negali save prisistatinėti, be to, ir nenori tokiu klaidinimu užsimti.

Šiomis dienomis, savo garsinimus ateinantiesiems

metams atnaujino: J. Ormano apdraudus įstaiga, V. Belecko Winter Garden restoranas ir baras, laidotuvių direktoriai iš Philadelphia J. Kavaliauskas ir C. J. Roman.

J. Ormanas ir V. Beleckas, be to, po 25 dol. auką paskyrė Vienybės mašinų fondui.

Reikšdama savo padėką šiems lietuviams biznieriams, Vienybė tikisi, kad ir kiti prisijungs savo parama šiuo taip sunkiu Vienybei laikotarpiu.

BAISIOJO BIRŽELIO MINĖJIMAS WATERBURY, CONN.

Baisiojo Birželio minėjimas Waterbury, Conn. rengiamas šeštadienį, birželio 15 dieną. Palankiam orui esant, minėjimas įvyks atvirame ore prie šv. Juozapo parapijos mokyklos, John gatvėje. Jei būtų lietus, minėjimas įvyks salėje. Minėjimo pradžia 6:45 val. vak., padedant vainiką prie kryžiaus (prie senos mokyklos), 7 val. vak. bus pamaldos šv. Juozapo bažnyčioje

ir 7:30 vak. vak. iškilmingas minėjimas.

Pagrindinę kalbą pasakys Vincas Rastenis. Programą atliks parapijos mokinių choras, seselės Lucille Joseph vadovaujamas ir par. dūdelių orkestras, vadovaujamas John W. Stokes. Waterbury lietuvių skautai ir skautės dalyvaus su vėliavomis.

Minėjimą rengia vietos ALT skyrius.

MIRĖ ONA-KARALIŪTĖ RAČKIENĖ

Mus pasiekė liūdna žinia, kad Kalifornijoje gegužės 20 d. mirė buvusi brooklynietė Ona Karaliūtė-Račkienė.

Vellonė Ona buvo reto pasiryžimo ir pasišventimo moteris. Gyvendama Brooklyne, prieš daugel metų ji priklausė "Simano Daukanto dramatiškai draugijai," paskui Sandaros I -- mai kuopai, Tėvynės Mylėtojų draugijos 3-čiai kuopai, kurioje savo laiką buvo raštininkė. Ji nepaprastai daug pasidarbavo leidžiant dr. Vinco Kudirkos raštus.

Priklausydama "Simano Daukanto draugijai," daug kartų dalyvavo vaidinimuose. Gi vėliau, tai draugijai persitvarkius į "Apšviertos" knygyną, buvo to knygyno sekretorė.

Gyvendama Brooklyne, Ona uoliai dalyvavo tautiškoje veikloje.

Mėgo kruoščiai skaityti laikraščius ir knygas, buvo visokeriopai išsilavinusi moteris.

Ištekėjusi už Pr. Račkaus, išsikėlė į Kaliforniją ir tuoj pat ten įsijungė į lietuviškąjį gyvenimą. Prieš keliolika metų ji neteko savo sūnaus -- inžinieriaus. Greit po to pasimirė ir jos vyras.

Toks likimas kitą moterį būtų pakirtęs. Tačiau Ona iškentė tuos smūgius ir dar didesniu pasiryžimu veržėsi į lietuvišką darbą.

Gaila netekus tos darbščios ir geros lietuvaiteš. Tebūnie jai lengva Kalifornijos žemelė!

PR. N.

Vienybei aukojo

Atnaujindami prenumeratą, Vienybei po 3 dol. aukojo: R. Mainelytė iš Long Island City, N. Y., B. Mineta iš Lynbrook, L. I., J. Kackus iš Hartford, Conn., S. Tolius iš Waterbury, Conn., F. Urban iš Ozone Park, L. I., Uršulė Daunoras iš Edgewater, N. J.

Visiems aukojusiems Vienybė nuoširdžiai dėkoja.

VIENYBĖ

rengia

SPAUDOS BALIŲ

Šeštadienį, 8 val. vakare

1963 m. lapkričio 2 d.

Maspetho Lietuvių Piliiečių Klube

BUS VAKARIENE, GERIMAI, MENINE PROGRAMA

IR KONKURSAI.

Šokiams gros

JOE THOMAS ORKESTRAS

Winter Garden Tavern Inc.

Vyt. Beleckas, sav.

1883 Madison Street
Brooklyn 27, N. Y.

(Ridgewood)

Telefonas: Evergreen 2-6440

Sale vestuvėms ir kitokioms pramogoms. Geriausias lietuviškas maistas prieinamomis kainomis.

POLAIDOTUVINIAI PIETŪS

Lankėsi Valstybės Departamente

Ryšium su vykusia NATO konferencija Ottawoje ir nuolatiniiais JAV pasitarimais su Sovietų Sąjunga Europą liečiančiais klausimais, JAV gegužės 24 d. dr. A. Trimakas lankėsi Valstybės Departamente, Washingtone.

Pasikalbėjime su departamento pareigūnais, buvo paliesti: sovietinio kolonializmo panaikinimas Lietuvoje, sudarymas laisvės sąlygų tautos apsisprendimui, dėl ko šiandien kovojama visur, kur tik yra nelaisvų tautų, kad šitie reikalai be atvangos būtų keliami Jungtinėse Tautose ir šiaip tarptautinėse konferencijose, kuriose svarstomi įvairių tautų klausimai, kad JAV, didžioji pasaulinė jėga su pavergtosios Lietuvos ir bendrai, pavergtosios Europos dalies klausimais plačiau supažindintų ir kitų kraštų diplomatus kuriems šie klausimai yra tolimesni.

Atsižvelgiant į dabartinę tarptautinę padėtį buvo panagrinėta, kas šiuo metu būtų darytina svarbiausiajam tikslui atsiekti.

Pasikalbėjimas pozityvus ir naudingas, nes jis išryškino daug svarbių dalykų, žinotinų dabartinėje Lietuvos laisvės kovoje. Buvo pasikesita nuomonėmis ir dėl Pavergtųjų Tautų Savaitės minėjimų, nes ir šiemet šio krašto prezidentas J. F. Kennedy tokią savaitę paskelbsiąs, VLIKO pageldavimai buvo pateikti raštu.

Atsilankymo reikalą tvarkė Lietuvos atstovas Washingtone Juozas Kajeckas, su kuriuo vėliau, dalyvaujant jo patarėjui dr. S. Bačkui, buvo aptarta daug Lietuvos klausimų.

Ta pačia proga Washingtone buvo susirinkusi VLIKO Politinė Komisija. Kartu su VLIKO pirmininku ji svarstė Lietuvą liečiančius klausimus ir kartu aptarė visas naujienas, sužinotas Valstybės Departamente.

mente. Posėdyje, be jos pirm. dr. D. Krivicko, dar dalyvavo dr. J. Pajaujis, dr. V. Villiamas, pulk. K. Skirpa, inž. A. Barzdukas.

(ELTA)

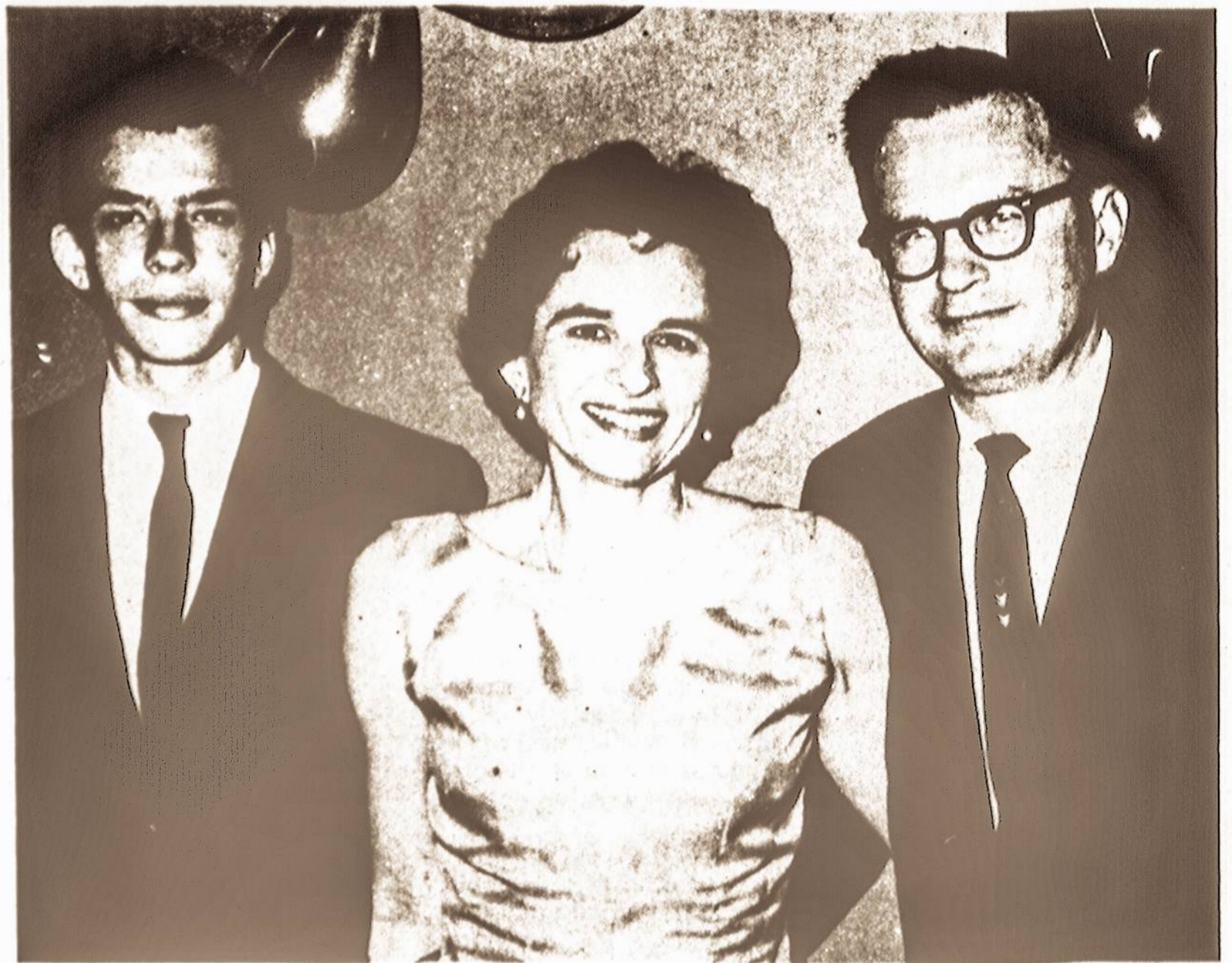
TAIKOS POPIEŽIUS...

Atkelta iš 5 psl.

Monsinjoras Capovilla apie tai pranešė gedinčiai dėl Popiežiaus mirties miniai, birželio 6 d. atlaikęs mišias šv. Petro bazilikoje, netoliese nuo tos vietos, kur gulėjo pašarvoti šv. Tėvo palaikai.

Globalinio karo baimė ir visuotinės taikos troškimas ir buvo pagrindiniai Popiežiaus motyvai jam parengiant garsiąją encikliką "Pacem in Terris."

Gedėdama Jono XXIII-jo, dabar žmonija nekantriai laukia, norėdama patirti, ar naujausia Katalikų Bažnyčios galva eis pramintais Jono XXIII takais.

Albina ir Petras Vance su sūnumi Petru, Jr., Moterų Vienybės pavasario balluje. Jų sūnus, kuris dabar netrukus baigia Xavier High School, ketina tęsti mokslus Xavier University Cincinnati, Ohio. Albina yra žinomo brooklyniečio Dėdės Ambraziejaus dukra.

VIRŠUJE: Amerikos lietuvių akademikų draugijos stalo Moterų Vienybės pavasariname balluje. Nuotraukoje (iš kairės) matomi Ernest Lelis su žmona, Albina ir Petras Vance, D. Jonaitienė, Dešinėje - adv. C. Voketaičio žmona, p. Kanzler, Kulbokienė, Peterson ir kt. Stovi Moterų Vienybės pirminkė H. Kulber ir Natalija Kulbokienė. Pažymėtina, kad šiame Moterų Vienybės balluje dalyvavo labai daug Amerikoje gimusių lietuvių, senosios kartos tautiečių, o taip pat ir naujakurių. Moterų Atstovybė, priešakyje su Vince Jonuškaitiene taip pat turėjo savo stalą. Programoje dalyvavo aktorius Vitalis Žukauskas.

KAIRĖJE: Žinomas veikėjas apdraudos ir nekilnojamo turto agentūros - Haven Realty savininkas J. Andriušis šoka valsą su J. Kulikauskiene. Šokių konkurse juodu laimėjo pirmą premiją. Tai buvo Moterų Vienybės pavasario balluje praeitą šeštadienį.

S. Narkėliūnaitės nuotr.

* Rosalie Petrash, žinomų vienybiečių - J. ir O. Petrash duktė, baigė Pratt Institute Brooklyne. Rosalie jau reiškiasi kaip talentinga dailininkė.

REPUBLIC LIQUOR STORE, Inc.

G. Jokubaitis, Manager

322 UNION AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EVergreen 7-2089

RAY'S LIQUOR STORE

JUOZAS IR IZABELE MISIUNAI

(vairiausias rūšies amerikoniški ir importuoti gėrimai. Didžiausias degtinės ir vyno pasirinkimas.

103-55 LEFFERTS BLVD. RICHMOND HILL, N. Y.
Telefonas: VIrginia 3-3544

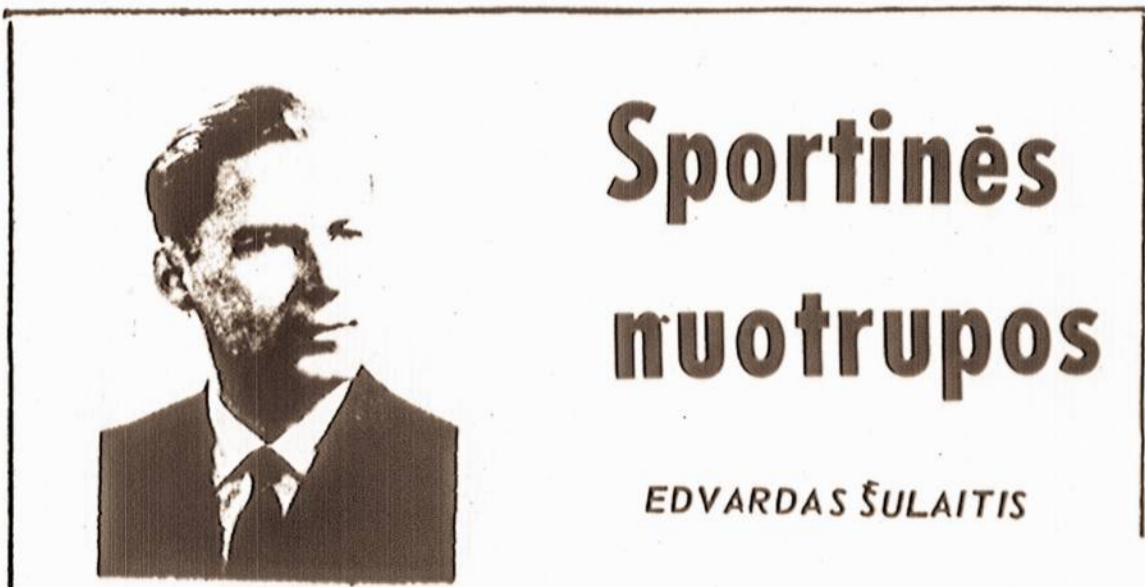
THE

Tel TAYlor 7-9842

Arlington

385 Arlington Ave.
Brooklyn 8, N. Y.

Restaurant
Ona ir Jonas Valaičiai

Sportinės nuotrupos

EDVARDAS ŠULAITIS

Gegužės 29 d. Soldiers Field didžiajame stadione įvyko pirmosios šių metų Tarptautinės Futbolo Lygos rungtynės. Apie 15,000 žmonių stebėjo Recife (Brazilija) ir Oro (Meksika) susitikimą, pilną gražių derinių ir akimirų. Europos kontinento ankstesniems gyventojams ir tiems, kurie, nors ir Amerikoje gimę, nebuvo pavergti beisbolo, amerikoniškojo futbolo ar panašių sporto šakų, anas vakaras liko šviesesniu tašku jų gyvenime.

Šios lygtomis 3:3 pasibaigusios rungtynės buvo įžanginės į gana ilgą Tarptautinės Futbolo Lygos susitikimų seriją Chicagoje 1963 metais. Siemet čia įvyks net 9 Lygos susitikimai: 8 pirmenybiniai ir vienas tarp šių metų nugalėtojo ir 1962 m. "American Challenge Cup" laimėtojo - Duklos (Čekoslovakija).

Rungtynės bus klekieno trečiadienio (išskyrus birželio mėn. paskutinį trečiadienį) vakarą, iki liepos 24 d. Jas čia organizuoja International Sports LTD kartu su 13 vietinių klubų junginiu - Associated Soccer Clubs, Inc., kurių tarpe yra ir Lituanica (Liths). Lietuvis, pasiimdami atsakomybę už rungtynes, taip pat turės teisę į galimą pelną, kurio, kaip atrodo, HKS nemaža.

Kitas Lietuviams įdomus faktas yra tas, jog viena lietuvaitė kandidatuoja į šių varžybų "Soccer Queen", kurią rinks patys rungtynių žiūrovai. Rungtynių programoje yra patalpintos visų septynių kandidačių nuo-

traukos su pavardėmis ir numeriais. Taip pat ten yra ir atkarpa, kurioje pažymėjus parinktos kandidatės numerį, reikia įmesti į dėžę prie "O" įėjimo.

No. 3
Miss Grazina JUSKA

Lietuviai turėtų balsuoti už Gražiną Juškaitę, 19 m. amžiaus Chicago Teachers College studentę. Ji yra LSK Nerles narė, žaidžianti stalo tenisą, tinklinį ir krepšinį. Jos tėvas - Jonas yra buvęs LFK Lituanicos pirmininku.

Mėnesį laiko užtrukusios kovos tarp pasaulio šachmatų meistro M. Botvniko ir pretendentu T. Petrosiano baigėsi pastarojo pergale. 51 m. amžiaus elektros inžinierius iš Leningrado buvo nuvainikuotas 33 m. amžiaus armeno, gimusio Tiflise, - Gruzijoje. Naujasis meistras Tigran Petrosian laimėjo 5 partijas, 2 pralaimėjo ir 15 sužaidė lygtomis; taškų santykis 12-1/2-9-1/2.

Sov. Sąjungoje šiomis varžybomis buvo didžiulis susidomėjimas, panašiai kaip Amerikoje būna bokso čempionų rungtynėmis. Šimtai

tūkstančių žmonių jas sekė per televiziją ar radiją. Dideliame Maskvos teatre, kur vyko pačios rungtynės, žiūrovai buvo perpildę patalpą. Armenijoe sostinėje Erevane tūkstančiai žmonių stebėjo šio mačo eigą miesto aikštėje.

Nors Petrosian savo amžiumi yra jaunas, tačiau jis nėra pats jauniausias pasaulio čempionas. Jauniausiu buvo Latvijos žydas Talis 24 m., Laskeris - 25 m., Kapablanka - 33 m. amžiaus.

Tėviškės Žiburių 1963 m. 22 Nr. patalpintame rašinėlyje yra gvildinama mintis, jog lietuvių sporto klubai rūpintųsi ne vien tik kuo daugiau taurių laimėti, bet taip pat ir savo narių pažangumu moksle, jų lietuviškumu ir pan.

Čia rašoma: "Daugeliui lietuviškų klubų jau visai nesvarbu kas tam klubui priklauso - ar lietuviai ar vietiniai, ar iš kitur tom rungtynėms atvežti, ar pažangūs mokiniai, ar išmesti iš mokyklų. Tikslas tėra vienas: laimėti, daugiausia taurių prisirinkti.

Todėl straipsnelio autorius duoda mintį: "Ar nereikėtų klubų vadovybėms peržiūrėti tuos tikslus? Gal viena kita taurė ir nebus laimėta, bet tuo bus atsiekta daug daugiau. Pagaliau gal kas paskirs taurę ne tik už rungtynių laimėjimą, bet ir už lietuviškai kalbantį ir moksle pažangų sporto klubą?"

Tai, iš tiesų, sveikas galvojiimas, nes, kaip praktika parodė, dabar mūsų sportiniai vienetai vis labiau tolstą nuo tų tikslų, kuriuos tik atvykę į Amerikos kontinentą sporto darbuotojai buvo surašę klubų įstatuose.

Tautinių šokių suvienodinimo reikalu tariantis: Brooklyne birželio 1 d. įvykusiame tautinių šokių vadovų suvažiavime iš k. i d.: Brooklyno taut. šokių vadovė ir suvažiavimo globėja Jadviga Matulaitienė, Ballimorės vadovas B. Brazauskas, brooklynietis šokėjas R. Budraitis ir buvęs tautinių šokių šventės repertuaro pirmininkas Bruno Šotas iš Chicago; Apačioje: naujasis taut. šokių šventės repertuaro pirm. Ljudas Sagys iš Clevelando stebi brooklyniečių tautinius šokius.

S. Narkėliūnaitės nuotraukos

FESTIVAL RESTAURANT & BAR

Pietūs ir vakarėnė Jaukus baras
Salė susirinkimams vestuvėms ir pobūviams
Gali tilpti 200 žmonių LIETUVIŠKIEMS suėjimams nemokamai
VACYS STEPONIS Savininkas

40 East 26th St. New York City MU 3-2928

GERIAUSIAS
INSURANCE ir REAL ESTATE
PATARNAVIMAS PAS
JOHN ORMAN AGENCY
110-04 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y.
Telefonas: VIRGINIA 6-1800

Park Florist
Gėlės pristatomos į bet kurias pasaulio vietas.
MATTHEW MAŽEIKA Savininkas
80-15 JAMAICA AVE. WOODHAVEN 21, N. Y.
Telefonas: Virginia 9-3112

ROBERT F. NARK
Apraudos AUTO Specialistas
Any car - Any age driver
ALL FORMS OF INSURANCE
175 REMSEN ST. BROOKLYN 1, N. Y.
Tel. MAin 4-6400 UL 8-1061
DISCOUNTS TO QUALIFIED APPLICANTS
Mutual Insurance Insure your tomorrow today!

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

JUOZAS KAVALIAUSKAS
LICENSED PENNA AND NEW JERSEY
1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: DEWey 4-5136

CHARLES J. ROMAN
(RAMANAUSKAS)
1113 MT. VERNON STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: POplar 5-4110

STEPHEN AROMISKIS
(ARMAKAUSKAS)
423 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
KOPLYCIA LAIDOTUVEMS Tel. EVergreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME
ALB. BALTRUŅAS-BALTON
660 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

VISI ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

JUOZO GARŠVOS LAIDOJIMO ISTAIGA
231 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.
EVergreen 8-9770
Joseph J. Garszva Anita R. Garszva
Joseph J. Garszva, Jr. John A. Pauley
LICENSED MORTICIANS

VIENYBĖ

* Tragiškųjų birželio įvykių minėjimas, rengiamas New Yorko pabaltiečių, įvyksta birželio 16 d. Carnegie Endowment patalpose, iš lietuvių meninėje dalyje dalyvaus Operetės choras, Adv. St. Briedis vadovaus minėjimui.

* Marija Žukauskienė, kuri jau yra dalyvavusi visoje eilėje lietuvių surengtųjų parodų, su savo dviem paveikslais dalyvauja ir Brooklyn Arts Gallery parodoje, vykstančioje nuo birželio 2 iki 22 d. Už vieną savo paveikslą ji gavo ir atžymėjimą.

* LB New Yorko apygardos apylinkių atstovų dvimetiniame suvažiavime, įvykusiame Brooklyne, Atletų Klubo patalpose, birželio 1 d., išrinkta nauja apygardos valdyba, kuriam įėjo: H. Miklas, St. Dzikas, inž. Maciūnas, V. Padvartietis, St. Lušys, J. Šlepetys ir arch. Ant. Varnas. Pareigomis bus pasiskirstyta birželio 14 d. Ligšiol dvejus metus apygardai vadovavo Ant. Šetikas, Suvažiavime tapo aptarti visi aktualieji Liet. Bendruomenės darbai.

* Buvusioji Kiburytė, o dabar Mrs. Frank McCormack, šiomis dienomis užsiprenumeravusi Vienybę, birželio 11 d. P. S. 80 mokykloje (Coney Island rajone, Brooklyne), tarptautinėse vaišėse, kurios įvyks mokyklos patalpose, pateiks lietuviškų valgių. Jos dukrelė Dona Lisa lanko šios mokyklos antrąjį skyrį.

LIETUVIS STUDENTAS HOLLYWOODO FILME

Studentas Petras Wallace-Vasiliauskas su savo motina Vienybėje vieno savo apsilankymo metu. S. Narkėliūnaitės nuotr.

Jaunas, dailiai nauagęs, energingas newyorkietis lietuvis Hollywood filminkų buvo išrinktas iš apie tūkstančio Vokietijoje studijuojančių amerikiečių į jų filmą "Story of an American Student in Heidelberg."

Filmas bus rodomas Amerikos publikai birželio 13 d. 7 val. vakare per TV Channel 4.

Tasai studentas tai Petras Wallace - Vasiliauskas, Vienybės skaitytojų Vasiliauskų sūnus iš Floral Park, Long Island.

Petras šį pavasarį sugrįžo į Ameriką iš Vokietijos, kur įsai Heidelbergo universitete vieną semestrą klausė anatomijos, histologijos, fizikos ir chemijos bei genetikos paskaitų. Prieš tai, norėdamas pagilinti vokiečių kalbą, įsai yra lankęs Goethe Institutą pietinėje Vokietijoje, netoli Ulmo.

Kaip tik Petrui besant Heidelbergo universitete, tenai atvyko filmų prodeceris Alex Grosshoff, kuris norėjo susukti filmą apie amerikiečius studentus Vo-

kietijoje ir ieškojo sau tinkamo tipo. Įsai ir atrado talentą Petro asmehyje.

Petras, kuris prieš metus yra jau dalyvavęs viename filme (Joanna D'Arc), suktame New Yorke, apie savo vaidmenį naujai susuktame hollywoodiečių filme kalba gana entuziastingai. Bet, atrodo, bendrai filmine karjera nesidomi. Jo galva pramušta tapti gydytoju chirurgu.

Šiuo metu studijuodamas chemijos srityje, kas bus surišta su jo parengiamuoju medicinos kursu, įsai yra padavęs prašymų į keletos universitetų medicinos mokyklas. Ligšiol Petras yra buvęs dekanų sąrašo mokinys su plus B laipsniu.

Būdamas Europoje, Petras su draugais yra aplankęs Prancūziją, Italiją, Austriją, Šveicariją, Ispaniją, na, žinoma, ir visą Vakarų Vokietiją.

Šalia anglų kalbos, Petras gražiai valdo lietuvių, nors Lietuvoje nebuvo (gimęs Brooklyne), o pastaruoju metu įsai savino ir vokiečių kalbą.

Motery Vienybės pavasariname baluje į svečius prabyla baltiaus programos vedėja Izabelė Misiūnienė (kairėje) ir Motery Vienybės pirmininkė Helen Kulber. S. Narkėliūnaitės nuotr.

Visi kviečiami į Stony Brook, L. I. pamatyti filmus iš Lietuvos

Kaip jau buvo skelbiama, šį šeštadienį, birželio 8 d., 7 val. vak. Pranės Lapienės vasarvietėje Stony Brook Lodge, (Stony Brook, L. I.) bus demonstruojami filmai: "Žiema Lietuvoje" iš V. Tysliavienės apsilankymo Vilniuje, Kaune, Trakuose, Druskininkuose ir kt., taip pat Salomėjos Narkėliūnaitės susuktas filmas iš Amerikos lietuvių gyvenimo.

Abu filmai yra garsiniai su įkalbėtu tekstu.

Long Island, Brooklyno ir New Yorko apylinkių lietuviams maloniai kviečiami dalyvauti filmų demonstracijose. Kurie nori, prašomi

atvykti anksčiau ir atsigaivinti gražioje Pranės Lapienės sodyboje Stony Brook, kur savo laiku tiek daug mūsų kultūrininkų iš tremties yra suradę prieglaudą atvykę Amerikon.

Filmų vakaro organizavimu rūpinasi Feliksas Morkus, prieš metus iš Richmond Hill su žmona Amelia apsigyvenęs Mastic, L.I. Tame gražiame Long Island rezorte Morkai pasistatė savo rezidenciją.

Po filmų demonstracijos bus pokalbiai ir vaišės.

Vaidins lietuviškame filme - dramos aktorius Kazys Vasiliauskas, kuris netrukus iš New Yorko išvyksta į Montrealį tenai vaidinti Birutės Pūkelevičiūtės sukamame filme "Aukštinė žąsis". Filmas bus spalvotas ir garsinis. S. Narkėliūnaitės nuotr.

J. Garšva... Atkelta iš I psl.

Juozo Garšvos žmona Kazimiera (Šimklutė), kurią jis buvo vedęs 1910 m., kartu su juo yra dalyvavusi lietuviškoje veikloje ir valdinusi meno organizacijų parengimuose.

Jai, o taip pat ir visai vėlionio šeimai ir artimiesiems priklauso gili newyorkiečių lietuvių, o jų tarpe ir Vienybės užuojauta.

Juozo Garšvos laidotuvėmis rūpinosi jo krikštėnė laidotuvių direktorius Juozas Katinis, šelmos išskviestas iš Easton, Pensylvanijos. New Yorke baigęs laidojimo direktoriaus kursus, J. Katinis 1935 - 1937 m. laikotarpyje dirbo J. Garšvos įstaigoje, o vėliau, jo pagalba Easton, Pa, atidarė laidojimo biurą.

Juozas Garšva su anūke Joana Pauley, vieno Vienybės koncerto metu Webster Hall kasoje, New Yorke. J. N. Tysliavos nuotrauka

* Jadvygos Matulaitienės vadovaujami Brooklyno tautinių šokių šokėjai pašoko 16 šokių pereltą šeštadienį Brooklyne įvykusiame tautinių šokių vadovų suvažiavime. Tautinių šokių šventės rengimo komitetas buvo sušaukęs vadovus pasitarti dėl tautinių šokių suvienodinimo. Suvažiavime dalyvavo grupių vadovai iš Montreallio, Bostono, Philadelphijos, New Britain, New Haven, Baltimorės ir iš New Yorko. Buvo atsilankę ir šokių repertuaro pirmininkai Bruno Shotas iš Chicago, dabar pasitraukęs, ir naujasis - Liudas Sagys iš Clevelando. Suvažiavime dalyvavo ir Taut. Šokių rengimo komiteto pirm. Br. Nainys. Pagal jo suteiktą informaciją šventėje, kuri įvyksta Chicagoje liepos 7 d., dalyvaus 29 tautinių šokių grupės, iš kurių bus sudaryti 33 rateliai. Bus šokama 16 tautinių šokių. Iš New Yorko į šventę vyks apie 25-27 šokėjai.